

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

БРОЙ 1–2 (416–417), година XXX

22 февруари 2012 година

СТАРТИРА КАНДИДАТСТУДЕНТСКАТА КАМПАНИЯ ЗА 2012 ГОДИНА В ПУ

И тази година изпитите и приемът на новите студенти ще се проведат през юни и юли. За някои специалности обаче кандидатстудентската кампания започва още през февруари:

- за „Педагогика на обучението по музика“ и „Джаз и поп изпълнителско изкуство“ – 17.III.2012 г., 7.IV.2012 г., 5.V.2012 г. и 9.VI.2012 г. от 11.00 ч. в кабинет 509 на Новата сграда на университета – бул. „България“ 236;

- за „Педагогика на обучението по изобразително изкуство“ – 28.IV.2012 г., 2.VI.2012 г., 16.IX.2012 г. в 103 с.з. от 9.00 ч. в Новата сграда на университета – бул. „България“ 236;

- изпит по химия – 25.II. и 7.IV.2012 г. – Химически факултет, Ректорат, ул. „Цар Асен“ 24, информация: на тел. 032 261 402 или 032 261 303;

- изпит по физика (тест и събеседване) – 25.II. и 7.IV.2012 г. – Факултет по физика и инженерни технологии, Ректорат, ул. „Цар Асен“ 24, стая 214, информация: на тел. 032 261 335 или 032 261 270.

Предварителната сесия ще се проведе, както следва: Български език – 4 юни, История на България – 5 юни, Математика – 6 юни, Химия – 6 юни, Английски език – 7 юни, Информатика – 7 юни, Биология – 8 юни, География на България – 8 юни, Физика (тест и събеседване) – 8 юни. Начало на изпитите – 9.00 часа.

Изпитът за проверка на говорните и комуникативните способности е всеки ден от 4 до 8 юни от 14.00 до 17.00 часа.

Оценките от всички предварителни изпити са равностойни на тези от планираните за провеждане през юли конкурсни изпити.

Желаещите заявяват участие, като подават молба, представяйки лична карта (оригинал и ксерокопие), в централната сграда на университета, в Университетския информационен център, от 26 март до 23 май и в бюрата по градове.

Графикът за редовната сесия е следният: Английски език – 5 юни, Български език – 6 юни, История на България – 7 юни, Испански език – 8 юни, Информатика – 8 юни, Гръцки език – 8 юни, Немски език – 9 юни, Психология – 9 юни, Руски език – 9 юни, География на България – 10 юни, Биология – 10 юни, Френски език – 10 юни, Математика – 11 юни, Химия – 12 юни, Физика (тест и събеседване) – 12 юни, Комплексен изпит по физическо възпитание – 12 и 13 юни, Изобразително изкуство – 12 юни, Музика – 12 юни. Изпитите за специалността „Актьорство за драматичен театър“ ще се проведат, както следва: първи кръг – 14 септември, втори кръг – 15 септември, трети кръг – 16 септември.

НОВО!!!

Новите специалности са: Френска филология, Български език и италиански език, Приложна лингвистика (английски език с италиански език), Биология и английски език, Химия с английски език, Финанси, Бизнес математика.

Кандидати, издържали изпит на **предварителна сесия с отлична оценка (над 5,50)**, се класират и записват в посочената от тях специалност по първо желание като студенти на ПУ веднага след обявяване на съответните резултати. Записването става срещу заплащане на дължимата студентска такса и диплома за завършено средно образование. Срокът за записване е във времето на прием на документи от 18 юни до 2 юли. В случай че все още не са получили дипломата си, попълват декларация, с която се задължават в срок до 15 юли да я представят. При неспазване на срока те губят студентските си права без връщане на платената такса, като техните места се овакантират и се включват за попълване в следващо класиране.

Ако кандидат, записан след предварителната сесия в дадена специалност, промени своето решение и пожелае да кандидатства в друга специалност, има право да участва в класирането след редовната сесия. Ако бъде повторно приет, заплатената от него такса се признава и тя остава непроменена, ако специалността е в същото направление. Ако обаче е в друго направление, където семестриалната такса е по-висока, кандидатът доплаща разликата.

Завършилилите едно или повече висши образования със същата или по-висока образователно-квалификационна степен на места, субсидирани от държавата (т.нар. държавна поръчка), могат да кандидатстват само за места в платена форма на обучение, ако има обявени такива.

Научноизследователската дейност в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ по проекти, финансирани от субсидията по Наредба № 9 за периода 1 януари – 31 декември 2011 г.

Проф. д-р Невена МИЛЕВА

Основните цели и задачи в областта на научните изследвания в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ могат да бъдат систематизирани в следното:

- Създаване на условия за мащабни проблемноориентирани научни изследвания;
- Постигане на оптимален баланс между фундаментални, приложни изследвания и иновативни дейности;
- Утвърждаване на интердисциплинарността на научните изследвания;
- Избягване на раздробеността на тематиката и дублирането на изследванията;
- Подобриване на координацията между научните направления, съгласуване на планирането на научните изследвания и премахване на пречките за допълващите се научни изследвания;
- Повишаване на компетентността чрез интегриране на научния капацитет;
- Повишаване на ефективността при използване на средствата за научни изследвания и по-нататъшно развитие на проектното финансиране като инструмент на научните изследвания;
- Подобриване на инфраструктурата с цел повишаване на обема на научните изследвания и повишаване на качеството им;
- Повишаване на квалификацията на персонала – научен и административен;
- Подобриване на позициите на Пловдивския университет в национален и международен план като организация, развиваща добра научна дейност, конкурентна на международната сцена на научни продукти.

За постигане на целите е необходимо:

- Да се следва изградената система за управление на научноизследователската дейност;
 - Координация и анализ на бюджетно субсидираните научни изследвания, разпределение на бюджетната субсидия;
 - Координация на научните изследвания, финансирани от други източници;
 - Развитие на човешкия потенциал;
 - Укрепване на административния потенциал.
- В този контекст бяха приети Правила за организиране, провеждане и отчитане на вътрешни конкурси за научни изследвания в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ за 2011 г. съгласно с Наредба № 09/03 на МОМН.

Важното и основното в този документ:

- Насърчаване на интердисциплинарните и междуфакултетните проектни предложения;
- Финансиране на един проект на факултет;
- Постигане на оптимален баланс между фундаментални, приложни изследвания и иновативни дейности;
- Избягване на раздробеността на тематиката и дублирането на изследванията.

Субсидията на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ за 2011 г. за научна и художественотворческа дейност и издаване на учебници и научни трудове възлиза на 426 917 лв. и допълнителна субсидия в размер на 1344 лв., както и за издаване на научни трудове, съгласно с одобрения план от АС на ПУ в размер на 5000 лв.

Процедурата по кандидатстване се извърши в автоматизираната система ИСОНИ. Проектните предложения постъпиха в периода от 28.IV.2011 г. до 30.V.2011 г. Периодът на рецензиране и оценяване, както и разглеждане от факултетните комисии продължи до 10.VI.2011 г. На заседание на УС на 20.VI.2011 г. бяха утвърдени одобрените проекти и гласувани на АС на същата дата. През месец юни стартира и работата по новоодобрените проекти.

Средствата, предоставени на Пловдивския университет по Наредба № 9, бяха разпределени по конкурси, както следва:

• **Проекти за научни изследвания в областите на науката, в които ПУ подготвя докторанти и студенти.** Подадени – 10 предложения, одобрени – 8 проекта:

- Мониторинг на биологични и химични рискови фактори в храни и влиянието им върху здравето на човека.
- Интелигентни методи за обработка на бизнес информация.
- Разработка и приложение на иновативни ИКТ за провеждане на качествени и конкурентоспособни научни изследвания и цялостно осъвременяване на процеса на обучение във ФМИ.
- Психично благополучие на хората в третата възраст и хора със специални потребности.
- Прилагане на проектнобазирано обучение в интердисциплинарна магистърска програма.
- Българската националнооезикова политика и концепции за езиково и литературно наследство в условията на европейска интеграция и глобализация.
- Религиозната идентичност – теоретични и емпирични аспекти; модел за разрешаване на религиозни конфликти.
- Актуални и интердисциплинарни изследвания в областта на химията.

• **Проекти „Млади учени“.** Подадени – 9 предложения, одобрени – 5 проекта:

- Биология на поленови алергени и антигени. Механизми за взаимодействие с имунокомпетентните клетки.
- Приложение на ИТ при моделиране с някои специални видове диференциални уравнения.
- Междучелностни отношения, самооценка и емоционална регулация.
- 30 години социални изследвания на науката и технологиите – постижения и предизвикателства.
- Синтез, анализ и антимикробна активност при хетероциклени съединения.

• **Инкубатор за наука и предприемачество.** Подаден и одобрен – 1 проект:

- Университетски център за трансфер на знания и технологии „Пълдин“.

• **Университетска автоматизирана система за осигуряване и поддържане на качеството в науката.** Подаден и одобрен – 1 проект:

- Концептуално и компютърно моделиране на методики и процедури за оценяване и акредитация (с приложение във висшето образование) – КОМПАС.

Мерките, които Пловдивският университет е предприел за разпространяване на резултатите по проектите, са следните:

- Във всяка една публикация, доклад или постер е цитиран проектът и източникът на финансиране;
- Поставени са табели и стикери с номера на проекта на видими места върху закупената апаратура;
- Осигурява се публичност в медиите – национални и регионални;
- Информацията, свързана с дейността по конкурсите, включително и нормативната уредба, се публикува на интернет страницата на Пловдивския университет и интернет страницата на ИСОНИ <http://isoni.uni-plovdiv.bg/>;
- Участниците в проектите публикуват резултатите в национални и международни списания и сборници и ги представят на конференции;
- УС на фонд „Научни изследвания“ при ПУ взе решение и за публикуване на резултатите по проектите в сборник в края на втората година от проектите.

В разработването на проектите участват 322 души. Най-активната възрастова група е тази до 55 години. В разработването участват хабилитирани лица, асистенти, докторанти

ФОРУМ НАУКА 2012

На 13 и 14 януари 2012 г. в град Хисаря се проведе **форум „Наука“** на Пловдивския университет, като темата беше: *Постигнати резултати и представяне на проектите, финансирани по Наредба №9.*

Екипите по проектите излъчиха представители, които представиха работата на колективите по проектите дейности за периода юни – декември 2011 г. Отчетени бяха добри резултати, постигнати за сравнително кратък срок и в съответствие с работните програми. Посочени бяха проблеми, поставени бяха въпроси, дискутирани бяха актуални теми по организацията и провеждането на конкурсната сесия и бяха набелязани належащи решения.

Колективите отбелязаха известния скептицизъм, с който се е приело решението за насърчаване на интердисциплинарните и междуфакултетните проектни предложения и за избягване на раздробеността на тематиката и дублирането на изследванията, което доведе до финансирането на един проект на факултет. Опасенията са били главно поради многото разпопосочни интереси и направления в рамките на един факултет, дали факултетите ще намерят онази пресечна точка, в която да фокусират темата на този един проект. Представените проекти показаха обаче, че е възможно да се намери обединяваща тема, да се оформят екипи и да се включат специалисти с различни и на пръв поглед разпопосочни научни интереси.

Една от интересните дискусии, която възникна, бе за типа проекти, които могат да се финансират с парите и времето, определени от правилата по Наредба № 9. Поставен бе въпросът, че трябва да разграничим проекти, които развиват идея и водят до формиране на екипи, от тези, които стъпват на разработки, започнати и развити преди това, подпомогнати със средства и по други програми, които намират своята реализация и внедря-

ване във финансирането по Наредба № 9. Научната общност се обедини около идеята, че за периода и парите по тези проекти изследванията могат да бъдат съпътстващи, продължаващи и дори подпомагащи научните разработки на колективите.

Проблемите, които отчетохме:

- Поради късното обявяване на конкурсната сесия периодът за същинска работа по проектите за първия етап се съкрати много;
- Неизяснен е останал въпросът за включване на външни учени в колективите. Противоречив е и текстът в Наредба №9, чл. 3 (3), за „привличане“ на външни учени;
- Недостатъчни средства по проектите „Млади учени“, където включените млади учени са 21 за 5 проекта по 5000 лв. всеки;
- Липса на възможност да се променят членовете на колективите – да се включват нови, да се правят преизчисления и промяна на изразходваните средства в рамките на бюджета;
- Непрецизна системата за избор и назначаване на рецензенти.

Добрата практика:

- Развити умения за намиране на обединяващи теми, формиране на екипи в рамките на един факултет и между факултетите;
- Добро решение за дадената възможност екипите на проектите „Млади учени“ да включват и учени „с опит“;
- Работата по проектите създава среда за комуникация, умения за работа в екип, толерантност и сътрудничество с „другите направления“.

Набелязани мерки и решения:

- Неяснотата, която внася чл. 3 (3), трябва да бъде

премахната с прецизно дефиниране на „привличането“ на външни членове на колектив, а именно ясно разпознани и прецизирани точки в правилата и указанията по тези конкурси. Това ще бъде взето предвид в следващата конкурсна сесия след внимателно обсъждане от колективите в университета;

- Да бъде изработен механизъм и правила за изискване и разрешение за извършване на промени по време на периода на проекта, промени в работната програма, колектива и средствата в рамките на одобрения бюджет;
- Разработване на методика, процедура, правила и организация за финансиране на патенти, правила за интелектуална собственост на резултатите и права на собственост;
- Методи за създаване на базаданни от рецензенти, попълване на тази база данни, както и изработване на правила за избор на рецензенти с цел да се извършва прецизно и обективно оценяване на проектните предложения. Такова обсъждане бе направено и на заседание на УС през декември 2011 г.;
- Изработване на правила и условия за използване на апаратура и оборудване, закупени по проекти, от учени в рамките на целия университет.

Накрая трябва да подчертаем: **форум „Наука“** показва, че предприетите действия за насърчаване на интердисциплинарните и междуфакултетните проектни предложения и за избягване на раздробеността на тематиката и дублирането на изследванията, което доведе до финансирането на един проект на факултет, са крачка напред в реализацията на стратегията на университета в областта на научноизследователската работа и са път към по-добри и значими научни и научно-приложни резултати в рамките на финансирането по Наредба №9.

От стр. 2

и студенти, посочени по договори в таблиците по-долу.

Млади учени 2011/2012

Общо участници	Хабилитирани	Асистенти	Докторанти	Други
35	6	7	14	8

Университетска автоматизирана система за осигуряване и поддържане на качеството в науката 2011/2012

Общо участници	Хабилитирани	Асистенти	Докторанти	Други
30	11	8	10	1

Инкубатор за наука и предприемачество 2011/2012

Общо участници	Хабилитирани	Асистенти	Докторанти	Други
54	11	8	0	35

Научни изследвания 2011/2012

Общо участници	Хабилитирани	Асистенти	Докторанти	Други
239	80	58	61	40

ОБЩО ЗА ВСИЧКИ ПРОЕКТИ НА ПЛОВДИВСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ, ФИНАНСИРАНИ ПО НАРЕДБА № 9 ЗА 2011 г.:

Общо участници	Хабилитирани	Асистенти	Докторанти	Други
358	108	81	85	84

ИНФОРМАЦИЯ ЗА ПОСТИГНАТИТЕ РЕЗУЛТАТИ Млади учени 2011/2012

1	Публикации за периода – общо	10
2	Доклади на конференции	7
3	Публикации в межд. списания	7
	ВСИЧКО	24

Научни изследвания 2011/2012

1	Публикации за периода – общо	111
2	Доклади на конференции	82
3	Публикации в межд. списания	11
	ВСИЧКО	204

Университетска автоматизирана система за осигуряване и поддържане на качеството в науката 2011/2012

1	Публикации за периода – общо	8
2	Доклади на конференции	5
3	Публикации в межд. списания	0
	ВСИЧКО	13

ОБЩО ЗА ВСИЧКИ ПРОЕКТИ НА ПЛОВДИВСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ, ФИНАНСИРАНИ ПО НАРЕДБА № 9 ЗА 2011 г.:

1	Публикации за периода – общо	129
2	Доклади на конференции	94
3	Публикации в межд. списания	18
	ВСИЧКО	241

В резултат на разработваните проекти са осъществени контакти с международни консултанти, контакти с чужди университети: Масариков университет – Бърно, Хумболтов университет – Берлин, Университета в Лимерик – Ирландия, Университета в Бостън – САЩ, Университета в Рохамптън – Лондон.

По проектите за развитие на научната инфраструктура е закупено оборудване за Център по металознание, изграден е инкубатор за наука и предприемачество „Пълдин“.

Изпълнението на проектите се осъществи съгласно с предварително планираните работни програми и средства.

ПОХВАЛНО СЛОВО

ЗА ПЪРВИЯ ПРЕПОДАВАТЕЛ ПО СТАРОБЪЛГАРСКА ЛИТЕРАТУРА В ПЛОВДИВСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ (ЮБИЛЕЙНО)

• „Милостивият и щедър бог, който очаква хората да се покаят, та всички да се спасят и да достигнат познание на истината – защото той не иска смъртта на грешника, а покаяние и живот, макар че човекът твърде клони към зло, – не оставя човешкия род да отпадне поради слабост, да се поддаде на дяволска съблазън и да погине, но през всички времена и години, както отначало, така и сега, не престава да ни прави много благодеяния: най-напред чрез патриарсите и отците, след тях – чрез пророците, а подир тях чрез апостолите и мъчениците, чрез праведни мъже и учители, като ги избира из този многометежен живот. [...] Това той стори и в наше време, като ни издигна такъв учител, който просвети нашето племе...“

• „Ако законът на любовта изисква да си припомним за поминалите дни на любимите [хора и учители], да съзерцаваме техните образи, дела и думи [...] много и многократно повече ще бъде достойно и твърде желателно [...] да [се] разказват за полза спомените и техните деяния. [...]“

Както, прочее, когато в пролетните часове слънцето изпраща лъчи по цялата земя и всички живи същества растат и едρεят и се развиват все по-бързо, сякаш участват в общ празник на обновлението, така и духовната повест създава общ празник на веселие за душите на слушателите...“

• „...днешният празник не ще мине така просто, но ще ни даде някаква духовна храна, която храни не тялото, а весели душата...“

• „...крепи сърцата и умовете...// [защото] ...когато няма своя храна,// всяка душа отпада// от живота...“

Цитираните откъси от „Пространно житие на Константин-Кирил Философ“, „Пространно житие на св. Петка Търновска“ от Евтимий Търновски, както 42-ра беседа и „Проглас“ от „Учително евангелие“ на Константин Преславски, „прелетели като крилати“ през столетията, доказват чрез „светозарните лъчи“ на словото потребността от уважение към делото на първоучителя, жест, който и ние се осмеляваме да направим – не само заради името на човека, което е вплетено в сърцата ни, а и заради смисъла и значението на самото дело.

Първият преподавател по старобългарска литература в Пловдивския университет – ст. н. с. Лиляна Грашева-Сарамандова, дойде при нас през 1974 г. с името си на вече утвърден специалист от Института за литература при БАН, със защитена докторска дисертация и специализация в чужбина. Дойде с чара си на учен и на човек.

Посещавах всичките ѝ лекции в десета аудитория. И от боядисаните в зелено стари чинове, останали от времето на Френския колеж, аз, начинаещият асистент, поглъщах заедно с всички нейни студенти, „жадни за изворова вода“, „сладкогласните ѝ слова“. Изискана, млада и хубава, тя пленяваше (и продължава да пленява) с мекотата на жестовете си, с внимателно отправения към събеседника поглед, с невяротната мелодичност на гласа си, с вгълбената усмивка. По същото време, когато бе хонорувана преподавател при нас, тя участваше в научно-популярно предаване на Българското национално радио. Нейният час в ефира бе слушан не само от учители, ученици и филолози. Смяе да твърдя, че тогава предаването ѝ спечели за Кирило-Методиевата кауза една огромна част от българските слушатели, които си позволяваха и в работни часове да не изключват радиоточката. „Тя е безупречна – ми казваха мои познати. – Тя не допуска и най-малка правоговорна неточност. Словото ѝ е блестящо. И успява да бъде разбрана от всички, без да накръпва своя висок, изискан и дълбоко научен стил“, т. е. всичко от нея бе казано според Патриарх-Евтимиевото изискване – „по ляпотя“.

Никога не правеше компромиси с утвърдените си научни изисквания. Не тя слизаше при аудиторията, а аудиторията се изкачваше при

нея, за да усвои смисъла и поетиката на старобългарската литература. Нейните лекции не бяха хронологичен каталог – епоха, автори, произведения. Тя въвеждаше студентите си в един друг свят и успяваше да ги убеди, че той е изграден върху коренно различна философска, естетическа, етическа, художественословесна система. И само усвояването на този различен епистемологичен и поетичен поглед е в състояние да отключи съкровищницата на Българското средновековие.

Всяка лекция започваше с формулиране на темата, последвано от обзор и анализ на съществуващите изследвания върху нея. Едва ли някой магистърски или докторантски курс е бил толкова прецизно осведомяван за всичко значимо, включително и току-що появило се под печат, относно разглеждания проблем.

Нейните лекции не само осведомяваха и даваха определени научни познания. Те винаги бяха обвързани със съществуващи научни дискусии, раздипляха и противопоставяха едно на друго компетентни становища. Оспорваха ги, защитаваха ги. И учеха студентите как да формират научната си компетентност.

А чрез подходящи образци, увлекателни дори за толкова отдалечената по време и мисъл аудитория, тя съумяваше да направи достъпна, емоционално близка и духовно зрима средновековната книжнина.

На изпитите бе изключително внимателна, но принципна и безкомпромисна. В желанието си да накара студента да говори тя задаваше много въпроси, търпеливо и добронамерено го изчакаваше за отговорите. Но тази лавина от въпроси плашеше небрежните. Чрез тях те затъваха още по-дълбоко в собственото си невежество. Почти като анекдот и до днес разправяме в катедрата следната случка:

Тогава стаятакабинет за филолозите бе една: за секретарката, за гостите, за хоноруваните преподаватели и за редовните (тогава асистенти). Всеки изпит бе публичен и пред случайно присъстващите. Веднъж се провеждаше изпит по стара българска литература със студенти задочници. В кабинета бе и преподавателят по старобългарски език доц. Петър Илчев – отпочиващ между лекционните си часове. На стола, пред бюрото на изпитващата, е седнала студентка, върти се смутено, кърши пръсти и измрънква след всяко поредно пъшкане: „Ами ние вчера колихмe прасето, правихмe наденици..., аз не можах...“, „Ами... ние вчера...“. Лили Грашева настръхително задава нов въпрос. И пак познатото: „Ама ние вчера...“. И пак въпрос, без ни най-малък коментар към репликите на студентката. Известният с находчивия си остроумен хумор доцент Илчев не издържа: „Абе, Лили, вземай надениците и пускай студентката!“. Кабинетът гръмва от всеобщ смях. На поправителния изпит студентката се беше справила с основния материал и отговаряше вярно, но се чуваше доста неловко след получения урок по етика.

В своето развитие филологията в Пловдивския университет напомня пътя на старобългарската литература. Тя бе формирана по образеца на чуждата (в случая не на византийската, а на софийската школа), но едновременно с това търсеше и съграждаше собствения си облик. Първите хабилитирани преподаватели във филологията бяха от Института за литература при БАН и от Софийския университет. Те дойдоха с високия статут на известни вече учени и съзиждаха новата специалност с амбицията да бъде равнопоставена, а не провинциална институция. И заедно с папките с лекционните си курсове носеха за нас и най-новите излезли книги, канеха ни за участие в научни сборници и конференции. Затова всички преподаватели, които уважиха тогава новосъздадената българистична специалност, бяха истинска филологическа школа – не само за студентите, но и за новоназначените млади асистенти.

В своя път на преподавател и учен Лили Грашева, върви по стъпките на учителя си“ проф. Петър Динеков, „следвайки делата му“. Тя продължи започнатото от него, за да докаже със собствения си принос и чрез делото на още няколко предани нему ученици, че времето на славянските първоапостоли и това на техните ученици и последователи, време, когато се съгражда „сърцевината на сред-

НОВОИЗБРАНИТЕ ДОКТОРИ ХОНОРИС КАУЗА

Проф. д-р Адам Селигман

Тържествената церемония по връчването на почетния диплом за удостоверяването на проф. Адам Селигман със званието „доктор хонорис кауза на Пловдивския университет“ се състоя на 16 януари в 6. аудитория. Високото звание се присъжда по предложение на Философско-историческия факултет за неговите постижения в интегриране на научните изследвания с практическата работа около проблемите на общественото благо и преодоляването на религиозни и етнически вражди между общностите. Новоизбраният почетен доктор беше представен от декана доц. д-р Мария Шнитер.

Проф. д-р Адам Селигман е един от водещите специалисти по социология на религията, преподавател в Бостънския университет, където е и член на влиятелния Институт за култура, религия и международни отношения (Institute on Culture, Religion and World Affairs).

Бакалавърска степен завършва в Държавния университет в Ню Йорк, а магистърска – в Университета в Бирмингем, Англия. Докторска степен получава през 1988 г. в Еврейския университет в Йерусалим.

Преподавал е в университети в САЩ, Израел и Унгария. Автор е на повече от 10 книги, от които „Идеята за гражданското общество“ е преведена на български език още през 1995 г.

Той е директор на Международното лятно училище за религия и обществен живот (ISSRPL), като през месец юли миналата година Пловдивският университет бе сред домакините на неговото девето издание. Основен партньор на инициативата от българска страна бе Катедрата по етнология на Философско-историческия факултет, а при провеждането на форума проф. Селигман коментира възможността лятното училище да се организира ежегодно в Пловдив. По този начин ПУ „Паисий Хилендарски“ ще се превърне в притегателен център за млади изследователи и утвърдени учени от европейски и извъневропейски университети. Летните училища ще бъдат посветени на теми в областта на хуманитарните науки като социална и културна антропология, етнология, социология, история на религиите и др.

Проф. Адам Селигман благодари на ръководството на ФИФ и Пловдивския университет за оказаната висока чест. Той изнесе академично слово на тема „Какво ни прави морални?“

В сайта на Бостънския университет е публикувана информация за събитието и снимка от тържествената церемония, на която са проф. Адам Селигман и ректорът доц. Запрян Козлуджов.

Тържествената церемония по връчването на почетния диплом на проф. Адам Селигман (втория отдясно наляво)

Чл.-кор. проф. д-р Тодор Бояджиев

Високото звание „доктор хонорис кауза на Пловдивския университет“ бе присъдено на чл.-кор. проф. д-р Тодор Бояджиев по предложение на Филологическия факултет. Той бе представен от декана доц. д-р Живко Иванов, а тържествената церемония по връчването на почетния диплом се състоя на 19 декември м. г. в 6. аудитория.

Чл.-кор. проф. д-р Тодор Бояджиев завършва българска филология в СУ, където от 1959 г. е хоноруван, а от 1960 г. – редовен асистент в Катедрата по български език. През 1967–1968 г. специализира в Карловия университет, Прага, през 1973 г. защитава кандидатска дисертация (**Говорът на с. Съчанли, Гюмюрджинско**). През 1975 г. е избран за доцент, през 1984 – за професор, от 1989 е чл.-кореспондент на БАН.

Заемал е длъжностите зам.-декан на Факултета по славянски филологии (1975–1979 г.), зам.-ректор и ръководител на Катедрата по български език във ВПИ – Шумен, ректор на ВПИ – Шумен (1983–1986 г.), декан на Факултета по славянски филологии в СУ (1986–1989 г.), директор на ИБЕ при БАН (1989–1991 г.), ръководител на Лабораторията по опитна фонетика към СУ и ИБЕ (от 1982 г.) и на Лабораторията по българска диалектология към СУ, ръководител на Катедрата по български език в СУ (1995 – 1999 г.), практически организатор на X международен конгрес на славистите в София (1988 г.) и на редица други вътрешни и международни научни прояви, член на редколегията на сп. **Български език**, главен редактор на сп. **Български език и литература**, почетен доктор на Шуменския университет (2001 г.). Бил е лектор по български език (1973–1975 г.) и гост професор (1977 г.) в Московския университет. Т. Бояджиев е председател на Българския национален комитет на славистите, представител на България и зам.-председател на Международния комитет на славистите.

Като университетски преподавател Т. Бояджиев чете лекции по фонетика и лексикология на съвременния български език, българска диалектология и различни спецкурсове в почти всички български университети, а лекции по българска диалектология е чел и в Хамбургския университет (1980).

Т. Бояджиев е автор на многобройни трудове (над 150 публикации) в областта на българската диалектология, на съвременния български език (предимно фонетика и лексикология), на съпоставителното езикознание, на езиковата култура и езиковото строителство, на историята на българистиката и славистиката, по проблемите на обучението по български език. Автор, съавтор и съставител на синтетични трудове, учебници и учебни помагала по български език за университетите и за всички класове на средното училище, на очерци за делото на редица български и чуждестранни езиковеди, на обзорни материали по историята на славистиката и др.

(Академичното слово на проф. Т. Бояджиев публикуваме на стр. 6.)

От стр. 4 **„Ом стр. 4“** – вековното словесно изкуство“ (Л. Гр.) по нашите земи, с право може да се нарече „кирило-методиевска епоха“. По-късно, когато проф. Динеков напусна този свят, тя пое товара на задълженията му като главен редактор на изключително ценната четиритомна Кирило-Методиева енциклопедия и на световноизвестното списание *Paleobulgarica*. Научната точност и библиографската ѝ прецизност в тях са добре известни, а материалите ѝ в енциклопедията по своята специфика с право могат да се оценят като студии.

Дълбоката връзка със старобългаристиката е белязала не само научните търсения на Лили Грашева, но и нейния нравствен облик. Тя не обича словославенията и тържествата в нейна чест. Нека ми прости

написаното тук, защото зад канона на похвалното слово – чиста „като крил“ и извисена „като палмово дърво“ – се изправя истината за преподавателското и научното ѝ дело. И в духа на нейните етически принципи ще завърша словото си не с възхвала, а с думите от „Учително евангелие“ от Константин Преславски, които тя цитира в „Поглед върху старобългарската ораторска проза“ и които, мисля, са верую и в нейния житейски път:

• „Не сме призвани за тлеене и леност – но да обновим своя ум, да отблъснем делата на тъмнината и да наденем оръжието на светлината!“

• „Търсете книгите, защото в тях има живот вечен!“

Написа тези слова Юлия Николова, 6 декември 2011

ЗА БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК И ЗА ЕЗИКОВАТА КУЛТУРА

Академично слово на чл.-кор. проф. д-р Тодор Бояджиев

*Уважаеми г-н Ректор!
Уважаеми членове на
Академичния съвет!
Драги колеги!
Скъпи студенти!*

За мен е вълнуващ момент и преголяма чест да бъда удостоен със званието „почетен доктор на Пловдивския университет“. То събужда у мен приятното чувство на гордост за оказаната ми чест и за признанието на моята скромна дейност. То ме изпълва професионално и чисто човешки със самочувствие, че принадлежа към научната общност и към онези дейци на нашето висше филологическо образование, които имат принос към Пловдивския университет.

Избрах за тема на моето академично слово въпроса за българския език и за езиковата ни култура, за езиковата нравственост и за човешкото и социалното начало в езика. Напоследък у нас се разви една особена тревожност около въпросите, свързани с нашия език, с неговото съвременно състояние и бъдещето му в съвременния глобален свят.

Съзнавам, че словото ми трябва да бъде кратко и че не бива да злоупотребявам с вашето великодушно търпение, затова ще се постарая да огранича твърде широката и злободневна тема, като набележа само известен брой актуални проблеми в днешната книжовна реч, които вълнуват нашето общество.

През всички времена езикът е бил най-здравата, най-трайната и най-дълбоката връзка на човека с обществената среда и с народа. Родният език създава около нас една невидима духовна атмосфера, в която живеем, в която се осъзнаваме като личности и граждани. Без езика е невъзможно да се осъществява нашият вътрешен живот и нашето съзнание. Той определя човешкото ни поведение и достойнство. Чрез него ние свободни и най-съвършено и пълно мислим и общуваме. Той е носител на културни ценности, израз е на духовно единство и национална идентичност, фактор, който те прави част от една страна, от един народ.

За древните философи езикът е бил самото битие. Той се е сливал със смисъла на живота, за да го поеме в себе си като проникваща светлина и да го изрази. Езикът е това, което прави човека човек и определя мястото му в обществото. Неслучайно той се сравнява с вълшебно огледало. Под негова

Ректорът доц. Запрян Козлуджов връчва почетния диплом на проф. Тодор Бояджиев

закрила народът запазва историческото, културното и научното си знание. По отношението на всеки човек към своя език може съвършено точно да се съди не само за неговата култура, но и за неговите граждански ценности. Истинската обич към отечеството е немислима без любовта към езика. Безразличието към него е безразличие към миналото, настоящето и бъдещето на народа.

Поради това, че езикът се свързва с мисленето на отделния човек, с неговото поведение и достойнство, хората свикват да гледат на него и много субективно, като на свое собствено достойнство. Те са склонни да изработват за него свои представи и преценки, да градят и изявяват свои претенции към него. Освен това хората обикновено правят своите изводи за езика въз основа на ограничени и случайни факти и впечатления, като са предразположени силно да ги абсолютизират. От тях се раждат митове, поверия и заблуди, които упорито и постоянно се насаждат и разпространяват в обществено съзнание.

Една такава заблуда е схващането, че в езиковата йерархия българският език е малък език. Според броя на населението, което го говори, етнолозите го поставят на 76-о място сред езиците в света. Въпросът за малките езици днес се поставя натрапчиво във връзка с експанзията на английския език, ролята му за професионалната реализация на специалистите и хегемонията му в икономическото и културното взаимодействие между народите. Ускорената глобализация несъмнено допринася английският език

бързо да се превърне в необходимия световен език за всички преуспяващи хора от различни страни и култури. Това отчасти се дължи и на факта, че на него говори мнозинството от икономически преуспяващата част от света, а също така, защото това е и езикът на технологичната революция. Той се говори от голям брой хора и е официален език в много страни с индустриална мощ, в които се твори наука в най-новите направления, създават се идеи и продукти, които идват и

у нас със своите имена.

Малките езици не се използват в международното общуване. Те се говорят от малки народи и нямат функциите на големите световни езици. От лингвистична гледна точка обаче понятието „малък език“ не се прилага към свойствата и възможностите на този език. Науката отхвърля идеята за превъзходството на един език над друг език, защото не означава, че литературата, науката и книжнината, които се създават на малките езици, се намират по количество и качество в периферията на световната култура. Мерило е доколко малкият език е удобен, обработен и открит за изразителните и комуникативните възможности, доколко той служи като мост за укрепване на приятелството и сътрудничеството между народите, доколко е пригоден да се изучава от носителите на други езици и култури. Малките езици предоставят много висока степен за относително развитие на народите, независимо от това, дали те са малочислени или многобройни, бедни или богати, слаби или силни. Българският език има хилядолетна писмена традиция и установени норми, подробно изследвани и описани в граматика, речници и учебници. Той е израз на българското национално единство и на българската държавност. Развива се в европейското мултиезиково пространство и трябва да се разглежда като неделима част от него. Нашата култура има своята стойност и твърде много е направено, за да стане тя достойна и на другите народи.

Изучаването и разпространението на световните езици, съжи-

телството между тях и толерантността между хората не бива да ни прави безразлични към проблемите на родния език и да определя преценката, че българският език не е гаранция за успешна, бърза и стремглава задгранична кариера. Дилемата не е – учете английски език, за да забравите българския. Да бъдеш европейец, не означава, че трябва да бъдеш национален и културен nihilist, не означава да сменяш кирилицата с латиницата, да пренебрегваш своите национални и духовни ценности, съвсем не означава самоцелно преклонение пред чуждото и отказване от миналото, съвремението и бъдещето на българската материална и духовна култура. Всички народи в Европейския съюз се стремят не да заличат, а да съхранят и да уважават, да развият своите собствени национални духовни ценности, за които най-благоприятната среда е уважаваният и развиван собствен роден език.

Често с подходяща разпаленост и полемична страст в печата се водят спорове за чистота на езика, за шаблонните и чуждите думи. Резултатът от тези дискусии е изводът, че българският език обеднява, излинява и погрязнява, че над езика на Паисий и Вазов, на Елин Пелин и Йордан Йовков е надвиснала опасност, че усетът за хубав и богат език е на път да излезе в полза на езиковата стандартизация, на известно пренасяне на въображението от всички онези полуфабрикати и от голямата доза англицизми, които ни се натрапват всекидневно от масмедията.

Да се твърди, че съвременният български език обеднява, значи да се изрича клеветата. Нито от социалингвистично, нито от социалнопсихологическо гледище има някакво основание да се говори за обедняване на езика у която и да е социална група. Писмеността е тази, която пази езика от обедняване. Книгите са паметта на народа. Откакто съществуват те, годините само помагат на езика той да се обогатява и осъвременява. През последните десетилетия у нас лексикографията, диалектологията, историята на езика и ред други езиковедски дисциплини само са се развивали. Библиотеки, архиви, картотеки, многотомни издания и монографии са наливали и добавяли все ново и ново съдържание в националната езикова памет.

Безспорна е истината, че езикът непрекъснато се развива, усъвършенства и увеличава своя реч-

ников фонд. Това е закономерен процес, който не може да бъде спрял. Съвременните международни връзки, развитието на културата, науката и техническия прогрес, нарастващият дисонанс между количеството информация и индивидуалните знания изменят много динамично състава на понятия, имена и думи и по особен начин спомагат за бързите промени в езика и представите за него. Ако връзката между езика и мисленето не подлежи на съмнение, то и новите промени в живота не могат без ново слово и нов език.

Погледнато теоретично и методологично, схващанията за обедняването на българския език, загрижеността на широките среди по някои болни въпроси, свързани не само с езика, но и с културното ни развитие, реално се пораждават и от други фактори. На първо място това е връзката между езика и морала, между словото и делото, истината и лъжата, безотговорността и равнодушието както в личното поведение на отделния човек, така и в различните равнища на обществената практика. С една дума, това са въпросите за езика, разбирали като идеен и духовен инструмент, като идеологическа и културна реалия. Освободен от моралните си задължения към живота и реалността, езикът лесно се превръща в защитна сила, в психологическо и културно убежище. Оттук до лакейско-чиновническите и манипулативните му функции крачка е малка. Когато мисълта обхваща една истина, а езикът прославя неистини, се ражда социален и психологически дисонанс. Езикът се откъсва от морала на своето съдържание и ражда апатия, а недоверието – предвидливост и пресметливост или стари пропагандни парадигми, които трупат нови митове и заблуди.

Това налага да се прави разлика между степента на развитие на нашия съвременен език, която безспорно е висока, и степента на овладяването му и правилното и умелото използване на изразните му средства от едни или други лица или от едни или други среди. Така стигаме до разграничаване на въпросите за езиковото строителство, от една страна, и езиковата култура, от друга.

Що се отнася до езиковата ни култура, трябва да се каже, че тя се характеризира с небрежно отношение на много хора към едни или други правоговорни изисквания, с често срещаното се неумение да се построява изразът с нужната стилистична, логическа и граматична правилност и със смесване на изразни средства. Свидетелите сме как нарасна ролята на адми-

нистративно-деловия стил и на устната разговорна реч, как публичните изказвания заеха важно място в общуването и стесниха до известна степен езика на художественото литературно творчество в качеството му на еталон и образец за подражание. Промените засегнаха както структурата, така и функционалната страна на езика. Те поставиха пред езиковедите отговорната задача да решават сложните проблеми за границата на книжовното и неговата кодификация и за книжовните норми и варианти, изправиха ги пред необходимостта да обосноват нова теория за книжовния език, която да отчита динамиката в съвременната масова комуникация и процесите на демократизация и интелектуализация на книжовния език. Досега съществуващата у нас концепция за езиковата култура, в разработването на която внесоха своя принос видни български езиковеди (при цялата ѝ ценност и значимост), е този тип култура, която човечеството вече преодолява. Тя беше в основата на монологичното възприемане на света и на монологичната реч за него, която регулираше и канонизираше езика. Тази езикова култура сега се определя от някои като култура на затвореността, на тоталитарното общество. При монологичния тип култура право на реч (т. е. на власт) има само един – говорещият. При нея съществува еталонна форма за изразяване, и то само на едно образцово съдържание, към което максимално трябва да се уподоби адресатът. Да си спомним безкрайните цитирания на класиците, станали задължителна норма в публичните изказвания.

Монологичният тип на речта не допуска различни тълкувания за явленията и възможност за открито и свободно изразяване. Всяко мнение трябва да е завършено и затворено в себе си. То съзнателно изключва потенциалната му откритост и способност за развитие и взаимодействие с друго мнение. При монологичния тип култура се изисква от участниците съзнанието им за представената информация да се осмисля еднакво и да се изработи към нея еднакво отношение – еднакво всички да я осъзнаят, за да се сведат до минимум различията. Монологичният тип култура роди диглосията, двусмислението, двуезицието и антитезата като реакция на този тип мислене. Различието и правото да се отстоява собствена позиция е присъщо на демокрацията.

Извършващите се в новото време бързи и коренни промени на обществените идеали позволяват да се видят в облика на нашето време черти, които бихме могли

да определим като патос на промени. Отменят се закони, забрани и ограничения, определящи реда в общественния живот. Съвременната реалност наложи нови парадигми на човешкото съзнание. Изработва се нов модус на взаимоотношения между хората. Поведение, жестове и слово се освобождават от властта на всякаква йерархическо подреждане. Така в недрата на новото отворено гражданско общество у нас постепенно се установява езикова култура от нов тип, нова йерархия от ценности в парадигмата на тази култура.

Като се имат предвид тези особености на гражданското общество, задължение на езиковедите е да осмислят по нов начин проблемите и задачите, свързани с диалогичното по своята същност общуване в него, т. е. истината да се роди в беседа, в диалог, защото значимото човешко слово е диалогично в самата си природа, а не инструктивно. То не заповядва, а убеждава и дискутира. Чрез диалог езикът спонтанно и най-силно реализира своите претенции към съществуващото. Използван с тези си качества, той играе преобразуваща роля, утвърждава увереността, поражда оптимизъм и активизира духовния потенциал. Речта се реализира освободена от страха, че ще се сгреша, че ще се каже нещо излишно или че ще се прекрачи строго охранявана от нормите зона. Подобно слово променя разстоянието между различните социални групи и носи радостта от колективното научаване и споделяне. То опровергава старата пресметлива „мъдрост“, че езикът е даден на човека, за да скрива мисълта си. Носейки усещане за единство и свобода, диалогичната реч е знак за социално доверие, признание за зрялост, тя дава на личността нови мерки за оценка и равнопоставено участие в информационния обмен. Езикът на народа става език на всички слоеве и групи и за всички комуникативни сфери.

Свидетели сме как в съвременната езикова ситуация се узакони многогласието и многоезицието. В телевизията, радиото и във вестниците се установява нова комуникация, която допуска употребата на по-свободни стилистични средства. Много от тях, които бяха пренебрегвани, вече не се приемат за езикова периферия и субстандартни средства. Научаваме се да уважаваме езиковото разнообразие, да не заклеимяваме и ограничаваме диалектните думи и форми, да обогатяваме стилистиката с емоционални думи и вулгаризми. По този начин езикът следва актуалните политически и соци-

ални промени. Той е отворен за притока на нови думи, независимо дали те идват от перото на писателя, публициста или учения, дори от улицата и жаргона, или от чужди езици – стига само те да предоставят нови възможности за максимална яснота при възприемането на сложните мисли, на прииждащите потоци информация за ускореното развитие на цялото население. Те създават условия за диалог между хората, основан на уважение към общоприетите ценности, пораждаат други, често непознати в миналото форми на откровеност, с поглед към предизвикателствата на настоящето. Мнозина днес вече възприемат диалога в интернет като средство за проява на гражданска активност. В него младите хора проявяват самостоятелност и своя гледна точка без страх.

Всичко, казано дотук, ме кара да смятам, че езиковата култура на съвременното общество всъщност не е само комуникативно целесъобразната реч. Тя не е архивирана единица, която събира прах по страниците на граматиката, а жив елемент от нашето съвремие, личен саможертвен избор. Важно място, но не второстепенно в сравнение със задачите на речта да съобщава и информира, има и естетическата функция на речта, която се определя като културна функция, която се усеща и съзнателно се култивира. Още апостол Павел, обръщайки се към последователите на Христовата вяра, казва: „Ако аз говоря с езика човешки и ангелски, но без любов, то аз съм само звънящ метал и тамбура звучаща“.

Съвременните изисквания към езика са нови, големи и настоятелни. Те са актуални и потребни за нашия обществен и културен напредък. Да се напомня за езика, никога не е излишно; да се ратува за усъвършенстването му, е винаги полезно. Наше неотменно задължение е да защитаваме родния си език, като същевременно търсим разковничето за неговото обогатяване и използването на всичките му многоцветни багри, които да го направят модерен, витален и самобитен.

В заключение позволете ми още веднъж да изкажа своята най-дълбока благодарност пред Ректора, Академичния съвет и пред колегите от факултета за присъденото ми високо и задоволително звание. Пожелавам на преподавателите и студентите на университета успехи в учението и науката.

Добри новини в края на 2011 година от ОИЯИ – Дубна, и ЦЕРН – Женева

Доц. д-р Ваньо ЧОЛАКОВ

Пловдивският университет, в лицето на Физическия факултет, участва активно в приоритетни проекти на тези световни научни центрове в областта на физиката на елементарните частици и физиката на високите енергии (проектите NICA/MPD в ОИЯИ и CMS в ЦЕРН). Изградените научни колективи към тези проекти са с ръководител доц. д-р Ваньо Чолаков от Катедрата по атомна физика.

Всяка есен в ОИЯИ, Дубна, се провежда сесия на Комитета на пълномощните представители (КПП), най-важния законодателен орган на този международен център. През тази година той се проведе на 25.XI.2011 г.

Директорът на ОИЯИ академик Виктор Матвеев при откриването на сесията е подчертал най-важните (основните) събития, които са се случили в Института през 2011 г. – посещението на министър-председателя на Руската федерация Владимир Путин и заседанието на Правителствената комисия за високи технологии и иновации, проведено в гр. Дубна, а така също и посещението в ОИЯИ на министър-председателя на Казахстан Карим Касимов.

В отчета си директорът на Института е обърнал особено внимание на получената Държавна премия за синтез на нови химически елементи, връчена в Кремъл на академик Юрий Оганесян и на професор Михаил Иткис, а така също и на признанието от ИЮПАК/ИЮПАП на водещата роля на ОИЯИ в синтеза на химическите елементи 114–116 от таблицата на Менделеев.

Като високо постижение на годината акад. Матвеев е посочил големия напредък в модернизиранието на базовите установки на ОИЯИ – нуклотрона, реактора ИБР-2М и неутронния източник ИРЕН. Неутронният импулсен реактор ИБР-2М след основна реконструкция е пуснат в експлоатация с максимална енергия на импулса 2 MW, което дава възможност за провеждане на фундаментални и приложни изследвания.

На сесията е взето решение през 2012 г. да се продължи интензивното сътрудничество на ОИЯИ в крупните международни изследователски проекти на ЦЕРН, Брукхайвската национална лаборатория в САЩ и Института за физика на тежките йони в Гер-

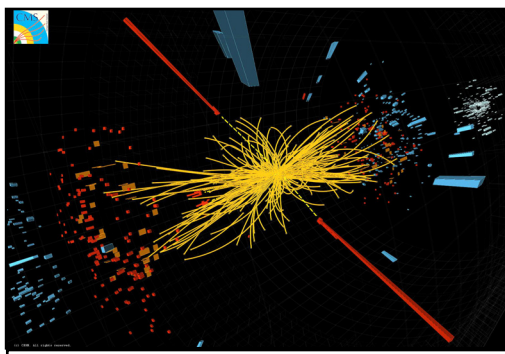
мания. На територията на ОИЯИ с абсолютен приоритет продължава строителството на колайдния комплекс НИКА (проекта NICA/MPD) в Лабораторията за физика на високите енергии (ЛФВЕ). При планирано финансиране на този проект за 2011 г. в размер на 9,1 милиона долара до 1 ноември ефективно са изразходвани 7,2 милиона долара. За 2012 г. финансирането на този мегапроект е предвидено да се увеличи двойно – до 18 милиона долара. Целият бюджет на ОИЯИ за следващата година е 118,6 милиона долара.

Това мощно финансиране дава възможност и за активно международно сътрудничество за реализиране на проекта. Участието на България и Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ е било удостоено с особено внимание при дискусиите на сесията на КПП.

По време на моята командировка в Дубна през декември 2011 г. в ЛФВЕ успешно защити дисертация на тема „Разработка и изследване на гранулирани координатни детектори на основата на тънкостенни дрейфови тръбички“ ръководеният от мен докторант Красимир Дъвков. Той бе изпратен от ПУ на работа в ЛФВЕ, ОИЯИ, през 2006 г.

В тази работа за първи път е разработена и проверена методиката на сегментиране на такъв вид детектори, наречени строу (straw), която дава възможност да се увеличи честотата на регистрация и бързодействието им. Създаден е и е изследван многоканален детектор на базата на сегментен строу. Дисертационният труд се явява

нов етап от цикъла по създаването на детектори на основата на тънкостенни дрейфови тръбички в ЛФВЕ, ОИЯИ. Получените резултати ще се използват при изграждането на такъв субдетектор в проекта MPD. Красимир Дъвков

Характерно събитие – разпад на „кандидат Хигс-бозона“ на два фотона.

участва в колектива (Колаборация MPD), работещ по проекта NICA/MPD. През тази година предстои защитата на другия ми докторант – Велизар Дъвков, който също е включен в Колаборацията MPD.

На срещите с ръководствата на ЛФВЕ и Проекта NICA/MPD бяха обсъдени конкретните задачи, които ще решават, и групите, в които ще работят студентите от магистърската степен Н. Герасимев, Л. Йорданова, Б. Маринова, Д. Сувариева, М. Колчевска, П. Дулов и М. Илиева. Решени бяха и въпросите, свързани с посрещането и битовото им устройване в Дубна.

Не по-малко важни са новините и от другия световен научен център – ЦЕРН, Женева, където усилията на учените са насочени в търсенето на Хигс-бозона в експериментите на Големия адронен колайдер (LHC). Бозонът на Хигс е единствената експериментално неоткрита частица на Стандартния модел. Този модел е съвкупност от представи, създадени в резултат на експериментални и теоретични изследвания в областта на физиката на частиците. Стандартният модел е своеобразно ниво по пътя на развитието на физиката на частиците, очертаващо границата на нейното съвременно състояние, зад която започва област на качествено нови явления и съответстващите им опи-

сания и модели. В същото време в него има място за множество нови факти, което дава възможност за по-нататъшното му развитие. Някои от предположенията, залегнали в основата му, бяха впоследствие открити. Но сред принципните положения на Стандартния модел съществува едно, което е все още хипотеза (механизмът на Хигс за възникване на масите на частиците и съответстващите Хигс-бозони) и проверката на тази хипотеза е една от най-важните задачи на съвременните експериментални изследвания.

Откриването на Хигс-бозона ще бъде важна крачка в разбирането на механизма на възникване на масите на елементарните частици.

От друга страна, отсъствието на Хигс-бозона, с характеристики, определени от Стандартния модел, също ще е много важен резултат, който би стимулирал по-голямо внимание на учените към алтернативни теории отвъд границата на Стандартния модел, които се асоциират с други частици, чиито параметри са аналогични с Хигс-бозона.

На 13 декември 2011 г. Колаборацията CMS, в която участват доц. д-р Ваньо Чолаков, Мирчо Родозов и Мариана Вутова от Физическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“, представи пред световното научно общество последните си резултати от търсенето на Хигс-бозона в протон-протонни сблъсъци на LHC, използвайки натрупаните през 2011 г. експериментални данни. Обемът на тези данни позволи на CMS да изучи възможностите за раждане на тази частица във всички диапазони на масите, като се започне от границата, установена по-рано на Големия електрон-позитронен колайдер (LEP) в ЦЕРН, 114 GeV до 600 GeV. Тези резултати са получени с помощта на комбиниран анализ на различни възможни „канали на разпад“ на Хигс-бозона, включително разпадите на двойка W- и Z-бозони, които на свой ред се разпадат на четири лептона, и разпадите на двойка т-лептона и двойка фотони.

Развитие на академичния състав за 2011 година

Професор

Минчо Пенков Сандалски – Факултет по икономически и социални науки

Атанас Димитров Донев – Биологически факултет

Грозданка Рангелова Ставрева – Биологически факултет

Невена Стоянова Милева – Физически факултет

Николай Веселинов Кюркчиев – Факултет по математика и информатика

Албена Владимирова Хранова – Философско-исторически факултет

Галин Борисов Цоков – Педагогически факултет

Димитър Николов Бечев – Биологически факултет

Румен Димитров Младенов – Биологически факултет

Станимир Недялков Стоянов – Факултет по математика и информатика

Степан Иванов Костадинов – Факултет по математика и информатика

Стефка Иванова Георгиева – Филологически факултет

Дора Стоилова Левтерова-Гаджалова – Педагогически факултет

Пеньо Стойнев Пенев – Филологически факултет

Георги Борисов Кузманов – Факултет по икономически и социални науки

Иван Марков Иванов – Факултет по икономически и социални науки

Снежана Георгиева Гочева-Илиева – Факултет по математика и информатика

Марина Спасова Иванова – Педагогически факултет

Валентина Стойчева Маргаритова – Педагогически факултет

Бисер Илиев Дамянов – Педагогически факултет

Доцент

Велин Стефанов Станев – Факултет по икономически и социални науки

Силвия Велкова Стоянова-Петрова – Физически факултет

Теодора Александрова Коларова – Биологически факултет

Златка Петкова Ваклева – Биологически факултет

Ваня Димитрова Лекова – Химически факултет

Дейвид Брус Дженкинс – Филологически факултет

Людмила Павлова Векова – Химически факултет

Калин Кънчев Гайдаров – Педагогически факултет

Евгения Делчева Ангелова – Факултет по математика и информатика

Иван Георгиев Илиев – Филологически факултет

Сийка Костадинова Ковачева – Философско-исторически факултет

Научна степен „доктор на науките“

Стефан Димитров Стаматов – Химически факултет

Научна и образователна степен „доктор“

Тихомир Илиев Въчев – Биологически факултет

Мария Иванова Стоева – Факултет по икономически и социални науки

Жанета Германова Германова – Факултет по математика и информатика

Весела Пенева Радева – Биологически факултет

Оливър Кьониг – Педагогически факултет

Константин Василев Пехливанов – Юридически факултет

Петя Василева Рачева – Химически факултет

Иса Иса Хаджиали – Биологически факултет

Ася Георгиева Стоянова-Дойчева – Факултет по математика и

Отново възпитаник на Пловдивския университет е Студент на годината в областта на хуманитарните науки

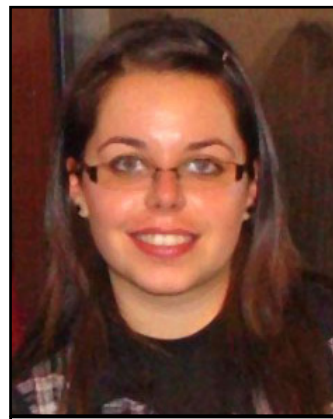
И тази година престижната титла беше присъдена на студент от Филологическия факултет на Пловдивския университет. Със своите постижения в областта на хуманитаристиката Таня Пеева успя да спечели доверието на националното жури и получи отличието на тържествена церемония в София, състояла се на 15 декември в Музикалната академия.

Тя е четвъртият носител на престижното звание, извоювано от студент в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Таня Пеева се обучава в четвърти курс на специалността „Българска филология“. От началото на следването си е активен член на Лингвистичния клуб „Проф. Борис Симеонов“. През януари 2011 г. тя получи купата и званието „Морфолог на годината“ на Общофакултетската олимпиада по българска морфология, а докладите ѝ, посветени на актуални проблеми от областта на лингвистиката и литературознанието, спечелиха призови места на национални и международни конференции в Пловдив, Шумен, Велико Търново, Благоевград.

Таня е член на редакционната колегия на сборниците с доклади от ежегодната Национална конференция за студенти и докторанти в Пловдив, организирана от СУБ, Филологическия факултет и Лингвистичния клуб. Тя е и сред съставителите на книгата „Любомир Андрейчин – пътят на откривателя“, а през 2009–2010 г. е част от екипа на проекта „Студенти по пътя на книгата“.

Подчертаната филологическа насоченост на Таня Пеева се проявява и в двете ѝ поредни участия в диалектоложката експедиция за студентите от Филологическия факултет. Владее английски и руски език, а в момента изучава немски и персийски език. Научните ѝ интереси са в областта на историята на българския език, съвременната българска граматика, диалектологията, литературната теория.

Таня Пеева

информатика

Петя Емилова Маринова – Химически факултет

Ваня Ангелова Сивакова – Педагогически факултет

Мария Асенова Караиванова – Педагогически факултет

Христина Георгиева Петрова – Физически факултет

Маргарита Александрова Александрова – Педагогически факултет

Ваня Десиминова Гандова – Химически факултет

Асен Христов Христов – Факултет по математика и информатика

Йордан Йорданов Костурков – Филологически факултет

Марияна Цветанова Соколова-Райкова – Факултет по математика и информатика

Павлина Христова Атанасова – Факултет по математика и информатика

Тодорка Атанасова Глушкова – Факултет по математика и информатика

Ангел Атанасов Голев – Факултет по математика и информатика

Николинка Александрова Атанасова – Педагогически факултет

Проф. д-р Азаря Джалгети – лекторът, лекарят, приятелят

Проф. д-р Стефан СТАНЕВ

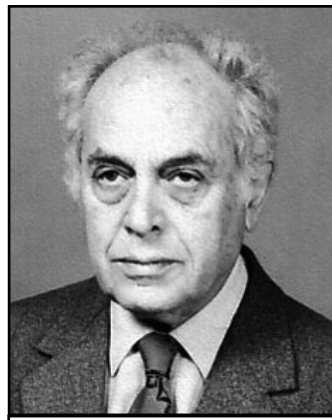
Сега, когато се връщам десетилетия назад, към първите години на Пловдивския университет (тогава Висш педагогически институт с четири специалности: биология, химия, физика и математика), и си мисля кои от преподавателите представяха най-достойно новото висше учебно заведение пред академичната общност и даваха самочувствие на нас, младите асистенти („сачмалъка“, както би се изразил Йордан Радичков), между първите най-ярки и колоритни личности в съзнанието ми винаги изплува името на проф. д-р Азаря Джалгети.

Тогава, в онова далечно време, преподавателският, административният и техническият състав на Университета беше многократно по-малък от сегашния, виждахме се често по разни събрания, чествания, митинги и др., знаехме се, познавахме се, общувахме. Идването на нов колега в някоя от катедрите бързо се научаваше и коментираше. Така беше и някъде към средата на 1967 г., когато и до нас, биолозите горе от тепето, достигна новината за новия доцент по психология Азаря Джалгети. От доц. Борис Полнарев разбрахме, че той е негов колега, лекар, и преди да се хабилитира в Университета, е бил асистент в катедрата по неврология и психиатрия в Медицинския институт. „Отличен специалист и високо ерудирана личност. Университетът много печели с неговото идване“ – лаконично заключи доц. Полнарев. Подобно беше мнението за новия доцент и на други преподаватели, които го знаеха от порано. „Беше един от любимите ни асистенти в института – сподели ми мой познат лекар. – Бях негов кръжочник и той е причината и аз да стана психиатър.“ Говореше се също, че е много добър лектор и често е канен от различни места да изнася публични лекции по широк спектър теми от неговата специалност, представляващи обществен интерес, както и че има способността да използва хипнозата като лечебно средство. Това още повече засилваше интереса към неговата личност, затова и аз, силно заинтригуван, отидох да чуя първата му открита лекция пред преподавателите и студентите в Университета. Не помня вече каква точно беше

темата на тази лекция, но много добре си спомням, че сегашната химическа аудитория „Проф. Асен Гълъбов“ беше препълнена. Точно на часа влезе и лекторът, добре сложен, хубав мъж на средна възраст с къдрава коса, дълбок, благ поглед и подкупваща усмивка. Говореше живо, темпераментно, емоционално, без да чете каквито и да е предварително написани текстове – сигурен знак, че владее отлично темата и има ораторски дар. Още с първите си изречения той грабна вниманието на слушателите, които често шумно и спонтанно изразяваха задоволството си от интелектуалния му хумор, точните му формулировки и сполучливите примери.

Тези мои първи най-добри впечатления от лекторските умения на д-р Джалгети (аз винаги съм го наричал, наричам го и сега така) се потвърждаваха многократно с времето и от другите негови публични лекции, които съм посещавал. Изнесъл е стотици такива лекции, не само в Пловдив, винаги пред пълни зали и винаги изслушвани с голям интерес и изпращани с възторжени одобрения и продължителни ръкопляскания. Да, той притежаваше безспорен талант на лектор, съчетан с широка специална и обща култура и магнетично въздействие върху слушателите. Лекциите му дълго се помнеха и коментираха, името му и до днес се носи като легенда сред неговите някогашни студенти, колеги и съграждани – сред всички, които са имали щастието да го чуят.

Наскоро след споменатата лекция в химическата аудитория аз се запознах и лично с д-р Джалгети. Беше вече стана-

Проф. Азаря Джалгети

ло традиция биолозите от тепето (преподавателите и помощният персонал) да празнуваме колективно 8 март. Вечерта на този ден се събирахме в тогавашната 11. аудитория на партера и със скромно хапване и пийване, но с много настроение празнувахме деня на колежките. Така беше и в онази вечер на 8 март 1968 г., когато в разгара на тържеството откъм на прозореца някой силно почука. Бяха д-р Джалгети и микробиологът доц. Никола Янев, също лекар, и той наскоро дошъл при нас от Медицинския институт. Външната врата беше заключена и те влязоха направо през прозореца, посрещнати с радостни възгласи и приветствия. Няма да забравя тази осмомартенска вечер! Каква ти вечер! Тържеството продължи до 2–3 часа през нощта. То не беше веселие, не бяха танци, не бяха вицове и шеги. Оказа се, че д-р Джалгети е не само блестящ лектор, а и неизчерпаем извор на занимателни истории, каламбури и вицове. И тъй като и аз съм по вицовете, бързо си допаднахме. Оттогава, срещнахме ли се по коридорите на Университета, на улицата или в Руската книжарница (и той като мен е библиоман, пък и жена му работеше там), непременно си разменяхме последните чути вицове, повечето от цикъла „златната решетка“, и със смях гадаехме за кой колко години дават (зер споменът за арх. Боян Чинков беше още пресен, а и Дьо Гол вече не беше между живите и нямаше кой да ни спаси).

Много по-късно, след 10 ноември 1989 г., когато политическите вицове загубиха своята актуалност, срещнахме ли се, разочаровано клатехме глава: „Нищо ново. Криза в жанра!“.

Д-р Джалгети умее да слуша и да разказва вицове, същевременно като психолог и психиатър той проявяваше към този тип творчество и чисто професионален интерес. Особено се радваше на „тънките“, интелектуални вицове със завоалиран подтекст, но от сърце се смееше и на грубите, „кръчмарски“ вицове, оценяваше ги откъм степента на тяхната простачина и директно, често цинично внушение. „В тази грубост също има определен начин на мислене, на определено творчество, съответстващо на манталитета на автора, разказвача и слушателите“ – казваше ми той. По едно време беше почнал да си прави тематична картотека на вицовете, но какво стана с нея, докъде стигна – не знам.

Приятелството ни с д-р Джалгети особено се задълбочи, когато аз напуснах Университета и постъпих на работа в Природонаучния музей. Той живее съвсем близо до музея и често се отбиваше при мен: „Само за десет минути, колкото да разменим по някой виц и да изпуша една цигара“. За радост почти винаги десетте минути ставаха час, фасовите в пепелника – 3–4, а след вицовете преминавахме на актуални политически теми и завършвахме с размяна на впечатления от наскоро прочетени книги или състояло се културно събитие. И двамата изповядвахме едни и същи демократични ценности, имахме едни и същи или много близки мнения за политици, депутати, държавници и други публични личности, еднакво „силно любим и мразим“, еднакво емоционално реагирахме и се възмущавахме, вдигахме си адреналина и ругаехме на глас разни лицемери, демагози, двуличници, фурнаджийски лопасти и всякаква друга подобна сволоч. Имахме и дни на по-

Асен Христофоров – един български интелектуалец, оставил ярка следа в икономическата наука и в художествената литература като автор и преводач*

Асен Христофоров е роден през 1910 година в Пловдив. Баща му е чиновник в местния клон на Българската народна банка, но умира, докато Асен е още малък, около 1917 година. Майка му се омъжва повторно за негов роднина, Гавраил Христофоров. Заедно със семейството си Асен Христофоров живее известно време в Берлин, където тръгва на училище през 1918–1919 година, преди да се върне в България.

След като завършва прогимназия в България, през 1924 година Асен Христофоров постъпва в Робърт колеж в Истанбул, където през 1931 година получава бакалавърска степен по литература. В Робърт колеж той пише за годишния алманах на колежа и участва в редактирането на училищния вестник, „Робърт Колидж Хералд“.

По препоръка на президента на Робърт колеж К. Гейтс и с негова финансова помощ на 1 август 1931 година Христофоров заминава за Лондон, където постъпва в Лондонското училище по икономика, където учи главно

Асен Христофоров

финанси. Той оставя интересни спомени от следването си там – „Скици из Лондон“, в които дава подробно описание на академичните традиции и студентския живот в Англия. По финансови причини Христофоров не успява да защити докторат в Лондон и в самия край на 1934 година се връща в Пловдив.

Икономист

Малко след завръщането си в България Асен Христофоров се премества в София, където през

юни 1935 година е назначен за неплатен стажант в Централното управление на Българската народна банка. През септември същата година оглавява новосъздадената Конюнктурна служба при Главната дирекция на статистиката. От ноември 1937 до февруари 1938 година е на специализация в Женева. След завръщането си постъпва в ръководения от Оскар Андерсон Статистически институт за стопански проучвания, където с кратко прекъсване работи до септември 1940 година. През този период той пише първия си значим труд, „Развитие на конюнктурния цикъл в България, 1934–1939 г.“, който през 1940 година получава наградата на Българското икономическо дружество. През 1942–1943 година е редактор на списание „Стопански вест“, което е спряно по лично искане на министър-председателя Добри Божилов. По същото време полицията настоява неуспешно за уволнението му от Търговско-индустриалната камара, където работи.

В едно от първите свободни и незаглушавани предавания на радио Би Би Си – Лондон, след 10 ноември 1989 г. поканени бри-

тански анализатори, говорейки за антиномията пазарно – планоно стопанство, го споменават като първия вътрешен критик на възприетия в България икономически модел.

Преводач и писател

След Деветосептемврийския преврат, през 1947 година Асен Христофоров, привърженик на неокласическата икономическа теория и противник на марксизма, е уволнен от Софийския университет. През 1951 година е арестуван, обвинен в шпионаж и пратен без присъда в лагера на остров Белене. След като е освободен през 1953 година, отива да живее във вилата си в Говедарци и се отдава на преводи и писателска дейност, публикува мемоарни, пътеписни и краеведски книги: *В дебрите на Рила* (1957), *Скици из Рила* (1957), *Мацакурци* (1958, II изд. – *Вуцидей*), *Ангария* (1960), *Искрове* (1962) и други. Превежда от английски *Белия зъб* на Джек Лондон, *Хенри Филдинг*, сборника с разкази „Дъблинчани“ на Джеймс Джойс, *Три души в една лодка* на Джером К. Джером, *Емили Бронте* и други.

(Биографичните данни са от Уикипедия.)

* Текстове на Владимир Янев и Боян Славенков (стр. 12 и 13) са представени на *Кръглата маса* на тема „Асен Христофоров: един необикновен икономист и писател от Пловдив“.

➤ От стр. 10

спокойни разговори и приятни изненади. Като тази например, когато той ми подари новоизлезлия си учебник по психология, със затрогващо посвещение: „На моя приятел Стефан Станев, с обич“. Дарявах му и аз мои книги, дори за една от тях, първата от поредицата ми „Откровения в проза“, той написа с голяма вещина и психологическо проникновение рецензия, в която особено ме впечатли анализът му за разликата между интервю и изповед, каквато последна форма аз бях използвал в книгата си. Преди година-две ми даде да прочета и негови стихотворения, някои писани (и публикувани) на младини, други – много по-късно. Не знаех, че е изкушен в поетичното творчество, но познавайки богатата му душевност, любовта към литературата и широките му интереси,

не бях много изненадан. Изненадан бях от сгъстения лиризм, метафорите и символите в стихотворенията му – белег за професионално поетично майсторство. И от тях ми е подарил няколко с приятелско посвещение.

Случаят ми предостави възможността да се убедя, че д-р Джалдети е много добър и в своята първа специалност – психиатрията. След няколко тежки удара на съдбата мой близък приятел беше изпаднал в сериозна депресия. Не помогнаха ходенията по разни лекари и изписваните лекарства, той все повече затъваше и затъваше, изгубил всякаква надежда, че ще се оправи. И тогава аз го заведох при д-р Джалдети. Въпреки че вече няколко години се беше откъснал от лекарската си практика и аз не бях го предупредил за посещението ни в университетския му кабинет, той ни прие без всякакви

условности и уговорки, изслуша с внимание и съпричастност болката на моя приятел, поговори с него съвсем по човешки, топло и усмихнато, каза му неща за болестта и как трябва да се справи с нея, каквито никой друг лекар дотогава не ми беше казвал, окуражи го, вдъхна му надежда и увереност, че всичко ще мине и ще се оправи. И моят приятел наистина се оправи и досега благославя д-р Джалдети. „Той ме преобрази и спаси! Ставам прав, щом се спомене името му, и свалям шапка, щом го срещна!“ – често повтаря той. „С какво мога да Ви се отблагодаря?“ – беше го запитал при една следваща визита при д-р Джалдети. „С един хубав виц“ – усмихнато му отговори той. Знаем, че с широките си познания върху дълбините на човешката психика и психичните заболявания, с умение то си да изслушва, успокоява и

убеждава болния той е помогнал и на много други страдащи хора. И това е д-р Джалдети! Необикновен лекар и добър човек, съпричастен към болката на страдащия и знаещ как да му помогне.

Сега, когато поостаряхме и ни налегнаха разни болешки, почти не се виждаме с моя приятел д-р Джалдети. Затова пък от време на време се чуваме по телефона и се опитваме, както в добрите млади години, да се поразведрим и поразвеселим с някой виц, да разменим думи за актуално политическо събитие или да наругаме я някой депутат, я някой новоизлюпил се „политик“... И след тези телефонни разговори, също както и след предишните ни срещи и разговори „на живо“, отново благодаря на съдбата, че ме свърза и сближи с този забележителен човек, учен и лекар проф. д-р Азаря Джалдети.

СПИРКИТЕ ИЗ РАЯ НА АСЕН ХРИСТОФОРОВ

(Бележки за пловдивската споменна проза на писателя)

Доц. д-р Владимир ЯНЕВ

„Спирки из рая“ – така озаглавява своята книга с автобиографична проза пловдивчанинът Димитър Кирков. А „Откровения“ на пловдивчанина Асен Христофоров се открива със споменното есе „Един пращен площад“. Ето как започва то: *„Казват, че адът бил тук, на земята, вътре в самите нас. Тогава и раят е тук. Той е двойствен и неуловим, понеже винаги се явява в спомена за нещо преживяно и отминало.“* В края на началния пасаж писателят твърди: *„Само човекът с прошарени коси (доста успокоително звучи! – б. м.) може да притвори замечтани очи и да рейне мислен поглед назад през пет-шест десетилетия, потъвайки в блаженството на ранното си детство. В такива мигове той знае, че веднъж поне е живял в рая.“*

Цитираното представя характерното за сладостното изживяване на градското детство, което бихме могли да успоредим с магията на сливенските спомени на Константин Константинов в „Път през годините“. Но аз по-скоро бих искал да впиша своеобразния мемоарно-есеистичен триптих (освен вече споменатия „Един пращен площад“, в него влизат „Някогашният Пловдив“ и „Тракийско поле широко“ – всички в цикъла „Тракия“) от „Откровения“ в типично пловдивската традиция за обзирание на миналото. Началото е положено в доста творби на възрожденските книжовници и писатели, свързани с града. Тук акцентът пада върху важни исторически събития и личности, както е при Геров, Груев, Данов. В публицистичния пласт на пловдивската част в колоритните Каравелови „Записки за България и българите“ са въткани и някои ярки характеристики на люде, представляващи битовите измерения на гъркоманството, срещу което въстава Константин Моравенов в своя „Паметник...“. Споменното при авторите от времето, когато „Пловдив беше столица“ (по изразу на Маню Стоянов), неизменно е свързано с националната епика и патетичното начало при тях е съвсем естествено – в тази посока достатъчно е да си припомним създанията на Вазов. При авторите от генера-

ята в началото на XX век нараства делът на културно-образователните изяви (така е в спомените на Константин Гълъбов), докато изнедадващата книга на Петър Манджуков „Предвестници на бурята“ очертава Пловдив като средище на модерни политически брожения, свързани не само с Македония, а с търсене на универсални пътища на социалното. Така споменната проза показва принципен интерес и тежнениа към глобалното, което „поглъща“ субективните изживявания и „потиска“ поетико-романтичното. Неговите първи значими проявления са през 60-те – 70-те години, когато се появяват лирическите опуси на Иван Теофилов и „Пловдивска хроника“ на Никола Алваджиев. Завръщането към миналото при тях не е подчинено на идеографията – то се изживява със субективна трепетност. (Свидетелство за това е и споменната проза на Иван Теофилов в книгата му „Вселената на яйцето“ – най-вече в частта „Момчето, което бях“.) В тази нова интонираност на споменното бих положил недовиданата и за жалост никак незавършена книга на Асен Христофоров „Откровения“. Податките в „триптиха“ очертават движения, които биха довели до нещо от рода на Константин-Константиновата „Път през годините“. Уви, твърде рано приключва жизненият път на Асен Христофоров!

Началото на този път е в жълтата двуетажна къща на площад „Преслав“ – „под гранитния юмрук на Сахат тепе“. Асен Христофоров проектира изображението на първите си преживявания на фона (именно на фона!) на военните години. Защото „делата на възрастните почти никак не обременяват мислите на децата. Детският мир е населен само с деца“. Естествено за детето историческата перипетийност няма съществено значение – по-важни са газовите фенери, „искрящият порой на ампуликуто“, игрите пред содомимонадената работилница или сред плашещите тайнства на двете близки тепета. В първото есе особено място е отделено на красивия и мощен кон Самсон, който в края на краищата е „взет войник“, според тъжния израз на каруцаря, за да не се върне никога. Елегич-

ната носталгичност на „Един пращен площад“ завършва с дискретна апология на спомените: *„Няма ги ония деца, няма ги разхвърляните в безпорядък каменни бордюри, няма го и коня Самсон. Но тогава още не знаехме, че всичко на този свят е преходно! Само спомените са трайни...“*

Подобна „трайност“ включва в себе си конкретизацията на характерни пловдивски пространства, трепетно обзирани от остарелия някогашен ученик във Втора прогимназия. Главната улица с остатъците от ориенталския си колорит, подсилван от присъствието на чалмалии турци, с модерното кино „Екселсиор“ – търговска, живописно музикална, е представена от Христофоров с паметна пластичност. Той възкресява и онези познати на някогашните пловдивчани всекидневно присъстващи чудаци – невменяемия кротък просяк Сотир, „винаги прав до стената на сградата срещу главния вход на градината“, пазача Рангел Сърбина, за когото се отбелязва, че „носталгията по роднинските деца в родния му край го е подтиквала да участва с престорена радост в гонитбата на малчуганите“, Паяка – уродливия касиер в „Екселсиор“, който сякаш се преобразява, когато свири на окаринатата си сред тепето. Образите на тези герои са орелефени от автора с бележитично майсторство сякаш за да се подсказва, че ако за историята са важни „генералите“ (необикновените личности), по-важни за живота са „редниците“. И за литературата, разбира се – тя е пространството на унижените и

оскърбените.

Като лишен от патетика апо-теоз на литературата звучат страниците за учителя Малък Стойчо в „Тракийското поле широко“. Влюбеният в Яворов преподавател изумява учениците си с изпълнението на „Нощ“. „Толкова чувствителен беше и тъй обичаше своя Яворов – със сърдечен хумор отбелязва Христофоров, – че веднъж в клас, когато ни чете „Калиопа“ и хвалеше достоинства на тая поема, а един ученик се обади без време и някак насмешливо, колкото да изтъкне, че стои над тия „приказки и празни думи“, той се изчерви, задави се от мъка и сълзи пръкнаха в очите му. За него това беше истинско светотатство.“

Прибавяйки, че това е светотатство и за мен, бих искал да изразя още веднъж съжалението си, че Асен Христофоров не е съзрял да остави по-обемисто мемоарно произведение. Духовните и трагическите перипетии на неговия живот са удивителни, а дарбата му – несъмнена! Още дебютната му книга „Скици из Лондон“ представя острата му наблюдателност, уменията му задълбочено и лаконично да предаде същественото от изживяно и премислено. Силният самонаблюдателен пласт, открояващ се във всяка негова творба, неговата рефлексивност и способността му да конкретизира чрез ярки образи същността за художествените внушения го сродяват с талантливите стилисти интелектуалци в литературата ни. Удивителна е и неговата способност за превъплъщения: от пантеистичните възторзи на планинските му пътеписи до научно прецизираните краеведски изследвания; от епиката на „Иманяри“ до мрачноватия хумор на „Мацакурци“ и до поезията на споменната му проза, която би заела почетно място в антология от рода на съставената от историчката Кирила Възвзова-Каратеодорова „Непресъхващи извори“. Разбира се, неговият несъмнен шедьовър е книгата с трайно значение за литературата ни „Мацакурци“ („Вуцидей“). Но и малкото, което е оставил за родния си град в споменната си проза, представя автор, заслужаващ обич и признание.

Икономическите възгледи на Асен Христофоров, или за предизвестения край на българския либерализъм

Боян СЛАВЕНКОВ

Името на Асен Христофоров е непознато за широката икономическа публика в България, знаеща предимно за съветската и родната марксистка литература в епохата на тоталитаризма, залята сега с преводна такава от съмнителен характер. То е много повече известно като на писател и великолепен преводач от английски език, запознал българския читател с Джером К. Джером, Р. Филдинг, Е. Бронте, Дж. Лондон и най-вече с най-известния представител на съвременната литература – Джеймс Джойс, отколкото като учен икономист от европейска величина, равностоеен в трудовете си на повечето от своите учители от Лондонското училище по икономика.

А там през 30-те години на миналия век е събран елитът на световната наука. И ако благодарение на него българската аудитория има щастливата възможност да се докосне до творчеството на един от бащите на модерния и постмодерния роман, икономическата трябва да почака близо 60 години, за да може да разпознае в негово лице друг модернизъм – този на неокласическия икономикс, синтезиран и развит в трудовете на английските икономисти от началото на XX век. Да се запознае с изследвания, проведени от позициите на автентичния либерализъм, възплътيل в себе си сърцевината на западноевропейския индивидуализъм и рационалност, стоящи в основата на съвременния хуманизъм, демокрация и човешки прогрес. Икономическите възгледи на автора са развити в лекционните курсове, в множеството статии, двете студии.

В „Развитие на конюнктурния цикъл в България, 1934–1939“ от 1939 година, което е първото систематизирано научно изследване на автора, се поставят няколко задачи, с решаването на които трябва да се даде отговор на въпроси, надхвърлящи традиционните конюнктурни обзори, правени в България до този момент – да се установят причините за появата и продължителността на цикъла, определянето на повратните точки между депресията и оживлението, механизма на проявлението в отделните отрасли и в сферата на кредитно-паричните и външнотърговските процеси. Христофоров поставя и няколко допълнителни теми за изследване, които дават основание да се предполага, че е имал по-широкомаща-

бен проект в бъдеще към въпросите на стопанския цикъл. Едната от тях е проект за разглеждане и анализ на възможностите на въздействието на икономическата политика върху смекчаване на последствията от спада в деловата активност, с което той се опитва да си изясни ситуацията с поставяните от водещите икономисти въпроси за ефективността на средствата за противодействие на депресията.

Другият не по-малко интересен момент за автора е установяването на зависимостта на конюнктурните колебания в националното стопанство от тази на световното. В контекста на последното той си поставя задачата да установи връзката между подема и спада в България и посочените групи и синхронизацията на стопанската конюнктура в страната и в центровете на икономическата власт на страните от посочените блокове, „както и да се потърсят причините за общността в тяхното конюнктурно развитие“ (т. 2, стр. 11).

Ако „Развитие на конюнктурния цикъл“ е увертюра на Христофоров към голямата наука, то „Увод към теория на военновременната икономика“ е трудът, в който с най-голяма сила се проявяват изследователските и общотеретичните достойнства на автора. Написан само четири години след разглежданата работа, той е своеобразен връх в цялото му научно творчество, като за разлика от цитираната творба тук се утвърждава и започва пътят на издигането на мисълта му от емпирично-индуктивния анализ към обобщения и изводи и абстрактните форми на проявяване, които са истинско завоевание на автора, както и на българската стопанска мисъл в една

неразработвана и недокосявана от никого преди това тема. Необходимо е да се изтъкне, че чрез своята смелост и творческо дръзновение да създаде теория на военновременната икономика Христофоров не само че застава редом с изтъкнати изследователи на темата в световен мащаб, но и издига българската икономическа мисъл на висоти, до които тя не се е и надявала преди него да постигне.

Поради сложната композиционна и най-вече мисловно-теоретична и идейно-политическа наситеност на работата „Увод в теорията на военновременната икономика“ тя може да се разглежда като единство на текст, контекст и подтекст, на явни и експлицитно аналитични структури и обобщения, както и на силни неявни, имплицитни внушения и прозрения на автора, визиращи хипотетичните траектории на социално-икономическото развитие на българското (и европейското) общество, в което присъства особена драматургия на писателя Христофоров – преводача на създателя на романа на „потока на съзнанието“. Назовавам ситуацията така, защото в разглеждания труд заедно с фактологическото описание на промените в стопанския механизъм на обществото под влияние на подготовката на народното стопанство за издръжка на военни действия, както и с адекватното теоретично осмисляне на първия от изброените три стадия на „военизиране“ на гражданското стопанство той концептуализира хипотезата си за администриране на икономиката, в която прозира духът на Фридрих Хайек в „Пътят към робството“. Това внушение може да се възприеме по-скоро като израз на духовната идейна връзка на двамата с либерализма, но не и с някаква съществена роля за анализа, тъй като трудът на австрийския нео-либерал е публикуван за първи път през май 1944 – почти година след излизането на разглежданата работа на българския икономист. Трудът на Христофоров е предшественик на същата

теза, която Хайек защитава, при това много по-убедително, със силата на проникателността и научното предвиждане, на следването на логиката на стопанското управление в извънредните условия на войната и неизбежните последствия за нарушеното координиране на икономиката в отделните ѝ подсистеми и отрасли, изискващи нови степени на администриране и контрол от държавата. Демонстрираният подход в анализирания труд е по тази причина различен от закланателния стил на австриеца, стигащ до своето послание по философско-емоционален път. В него немалко значение се отдава на анархистичните идеи на Хайек за общественото устройство, като се прави позоваване на зависимостта на политическата свобода от икономическата свобода и раждането на диктатурата на централното планиране по този начин, или на робството, (според терминологията му) от всеки, дори най-невинен, опит за реформиране на общественото устройство (по-конкретно за установяване на някакви различни от детерминирани от пазарния ред модалности на социална справедливост).

Либерализмът в България умира заедно с него и като че ли никога няма да се събуди от своя сън. Прекършеният полет на либералната идея в творческата и професионалната биография на Асен Христофоров, заедно с горчивината от проследяването на низходящата траектория на гаснещата звезда на един неоспорим талант, ни поднася и един поучителен урок, който не бива да смятаме за приключил. Той ни казва, че срещу народно-националната стихия не могат да бъдат изправяни никакви личностни, интелектуални и ментални ресурси, освен ако не са някаква огромна манипулация с първосигналните реакции на електората. Да, наистина днес либерализмът е прокламиран, утвърден в политически манифести и конституции, в несъстояли се интелегентски бунтове и граждански псевдосдружения или пък в истински такива. Всички те обаче

Студентска среща в Бърно на тема „Моята България“

Гл. ас. д-р Елена КРЕЙЧОВА

Студентите от специалност „Българска филология“ обичат да идват в България. Това са думи не само на техните преподаватели, но и на самите тях. Обичат да пътуват до България и го правят често – използвайки програми за студентска мобилност, най-вече програмата „Еразъм“, и междууниверситетския договор между Пловдивския университет и Масариковия университет в Бърно, Чехия. Много от студентите в рамките на своето следване посещават нееднократно България.

Всеки от тях се връща, изпълнен с най-различни впечатления – както от живота в (не)познатата за него до този момент България (или позната например само от почивката на море), така и от самото следване в български университет. Затова студентите по български език и литература и по балканистика, следващи във Филологическия факултет на Масариковия университет, които вече са били на стаж в някой български университет, разказваха на своите колеги, които все още не са били там, какво е да следваш и да живееш в България като чуждестранен студент.

Срещата се състоя по инициатива на гл. ас. д-р Елена Крейчова, преподавател по български език, но беше подкрепена с въодушевлението и участието на всички студенти – както от страна на студентите, подготвили свои презентации, снимки и видеоматериали за престоите си в България, така и от страна на любознателната студентска аудитория, която с интерес попиваше информацията „от първа ръка“. Студентите първокурсници имаха възможността да научат, от една страна, за всички програми и форми на студентски обмен между Чехия и България. По този начин отговорихме на първия и най-важен въпрос, който всеки първокурсник задава: „Как мога да замина да уча в България?“, беше

Интересно беше, че най-много студенти говориха за Пловдив и за стажа си там. Можем да кажем, че всеки студент, изучавал български език в Масариковия университет, е посетил града и е учил за известно време в Пловдивския университет. Самите студенти сравняват

та под формата на редовно изнасяне на лекции по програмата „Еразъм“ на български преподаватели в Чехия и на чешки преподаватели в Пловдив, участията на традиционни конференции на двете институции създават предпоставки за прекрасни условия и за студентите от двата университета, които са решили да следват известно време в страната, чийто език и култура изучават. Изключителният професионализъм на преподавателите от Филологическия факултет в Пловдив и едновременно с това тяхното сърдечно отношение към чуждестранните студенти направиха Пловдив най-желаната „академична дестинация“ за пътуване на бърненските студенти.

В заключение можем да спомнем и това, че студентите говорят за Пловдив като за „нашата Пловдив“. Към самия факт, че години наред няма семестър, в който в Пловдив да не присъства студент от Масариковия университет, и че броят на желаещите да следват в Пловдив традиционно надхвърля квотата на месеците, които са определени в рамките на междууниверситетския договор, няма какво да се добави. Самите студенти повдигнаха въпроса – няма ли и в Пловдив да бъде организирана лятна школа за българисти и слависти? Като техен преподавател обещах да предам въпроса им на колегите от Пловдив и с допълнението от тяхна страна – че към тази лятна школа от студентите от Бърно винаги ще има много голям интерес. И отново като преподавател обещах аз искам да обещая на българските си колеги, че студентите българисти от Бърно ще продължават да бъдат едни от най-добрите ви чуждестранни студенти.

Елена Крейчова с част от своите студенти при обсъждането на „Моята България“

представена възможността да се учи не само по време на по-кратките летни школи в София и Велико Търново, но и при по-дългите месечни или семестриални престои – в София, Пловдив, Велико Търново, а от следващата академична година и в Благоевград. Студентите споделиха конкретния си опит – какви са изискванията от административна гледна точка, какви документи са необходими, къде се подават, какви са сроковете и т.н. Целта на срещата беше да се представи не само информация от организационен характер, но предимно студентите да споделят личните си впечатления и да отговорят на зададените въпроси от други техни колеги.

Пловдив с Бърно и споделят, че заради това го чувстват близък – и двата града са втори по големина в своите държави, усеянето да си в Пловдив е много подобно на това да си в Бърно. Студентите избират да следват в Пловдив и поради други причини – традицията на сътрудничеството между двата университета, което е особено интензивно през новото хилядолетие, вече дава своите плодове – то се осъществява както на ниво спогодби и договори, така и на непрекъснати богати професионални контакти между преподавателите от Филологическия факултет в Пловдив и Филологическия факултет в Бърно. Тези интензивни контакти и съвместна рабо-

➡ **От стр. 13**

вегетират върху темата свобода, права на личността и техните производни заместители в нашата реалност, докато цялата ни съвременна история е низ от разминавания с неговите конституиращи фактори – епохите на Просвещението и Ренесанса, западноевропейския рационализъм, индивидуализма, добродетелите на протестантската етика, хуманизма. Несъстоялата се среща на либерализма в

Икономическите възгледи...

творчеството на А. Христофоров с българската действителност е показателна за предизвестения успех на стремежа за облагородяване на реалността с плодове на еволюцията. Но както той сам ни каза, прибрзаното индоктриниране може да ни доведе по-скоро до регрес, отколкото до нововъведения. Самият той много добре съзнава и подчертава, че либерали-

змът е само за елитите (израз на Р. Аврамов) и е трудно усвоим и разбираем за масите. Сигурно и затова неговата духовна драма трябва да бъде възприемана с романтичния ореол, вдъхнат от идеята на О. Уайлд за трагедията като състояща се в неуспеха на силната личност да се реализира.

Но във всичко това има толкова много красота и роман-

тика, че днес, когато честваме 100-годишнината от рождението на този голям български интелектуалец, сме задължени да му благодарим за големия урок, който научихме от него – че трудностите на Времето не могат да спрат човешкия устрем към истината и вечния стремеж на човека да бъде свободен, независимо от чудовищата, които ще среща по пътя си. Да бъде либерал в една нелиберална действителност.

Преподавател от Университета публикува своя книга в едно от най-реномираните издателства за научна литература в САЩ

Проф. д-р Цонко Колев – преподавател от Химическия факултет, носител на наградата „Питагор“ за утвърден учен в областта на природните науки на Министерството на образованието, младежта и науката за 2011 година, е публикувал четвъртата си книга, озаглавена *Linearly Polarized IR Spectroscopy: Theory and Applications for Structural Analysis*. Книгата е написана в съавторство с Божидарка Колева, съдържанието е 232 страници, включени са и повече от 140 илюстрации, около половината цветни, онагледяващи ясно разглежданите съединения и техните структурни особености. Публикувана е по покана на издателството CRC Press, специализирано в издаването на природонаучна литература, което е част от най-голямата издателска група в САЩ – Taylor and Francis.

Книгата *Linearly Polarized IR Spectroscopy: Theory and Applications for Structural Analysis* на Божидарка Колева и Цонко Колев описва метода и приложенията му за изследване на фармацевтични продукти, включително различни фази, биологично важни молекули като аминокиселини, пептиди, рибонуклеинови и дезоксирибонуклеинови киселини. Отражено е развитието на поляризационната спектроскопия, което датира от близо 100 години. Описано е развитието на поляризационната спектроскопия до наши дни за получаването на важна информация за структурата и спектралните свойства на ориентирани съединения. Книгата *Linearly Polarized IR Spectroscopy: Theory and Applications for Structural Analysis* започва с описание на теоретичните основи на линейно-дихроичната инфрачервена спектроскопия, преминава към детайлно описание на ориентационната процедура в колоидна суспензия на нематичен течен кристал. Предложената техника не зависи от температурата на топене на изследваното съединение. Това я прави особено подходяща за анализ на вискоколыми, предимно неорганични вещества, соли и комплекси, както и за съединения, които се разлагат при висока температура или при стапване. Съществен проблем обаче е изборът на подходяща течнокристална среда, в която се приготвя суспензията на изследваното вещество. Необходимо е нематичният течен кристал (НТК) да има широк, включващ стапната температура мезоморфен интервал и изграждащите го мезогенни молекули да са с малко ивици на поглъщане в средната ИЧ-област, които биха замаскирали ивици от пробата. С оглед на горните изисквания НТК от бициклохексиков тип като продукта на Merck ZLI 1695 са особено подходящи като ориентираща среда. Подобно на нуй-

ола или полиетилената те имат интензивни ивици за алкиловите групи в тесните интервали между 3000 – 2800 cm^{-1} и 1465 – 1450 cm^{-1} . Наличието на нитрилна група ($\text{C}\equiv\text{N}$) води до появата на интензивна ивица в изолираната област 2240 – 2230 cm^{-1} ,

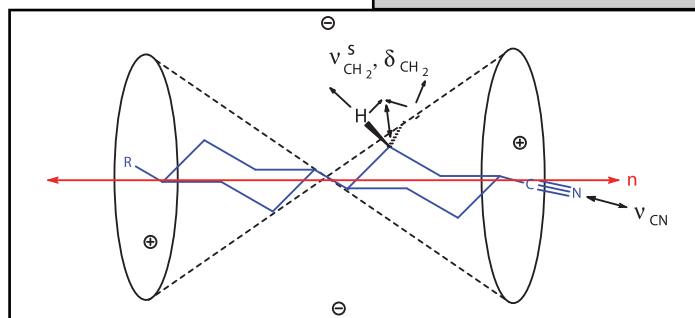
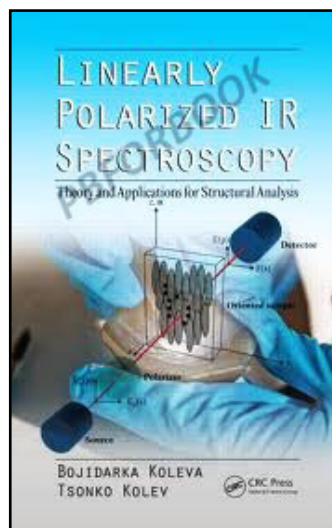

Схема на течния кристал Merck ZLI 1695, използван в изследванията, описани в книгата

което би затруднило интерпретацията на данните за съединения с тройна връзка. Силно изразената анизотрична геометрия на мезогенните молекули от този тип предизвиква ефективна макроскопска ориентация по тяхната дълга ос (ориентиращ директор, $\mathbf{n}$), върху която лежи и

цианогрупата. Ето защо поляризацията на ивицата за нейното валентно трептене при 2235 cm^{-1} се използва като индикатор за степента на ориентация на изследваната система.

Критично са описани предимствата и ограниченията на процедурата, експерименталният дизайн

и математическият апарат за интерпретиране на ИЧ-спектралните ивици. В следващите глави авторите описват структурното изследване на органични, неорганични и комплексни съединения. Специално внимание е обърнато на спектралните изследвания на различните видове стъкла. Особено внимание е обърнато на изследванията на фармацевтични продукти и различни багрила. Детайлно са описани процедурите по определянето на структурата на дицианоизофоронови производни и пиридинио-бетаини на квадратната киселина, които са важни материали за нелинейно-оптични приложения: честотно удвояване, линеен ефект на Покелс и други ефекти от четен и нечетен порядък. Специално внимание е отделено на критичното сравнение на данните от *Linearly Polarized IR Spectroscopy* с тези от монокристалния рентгеноструктурен анализ, като са подчертани предимствата и ограниченията на метода *Linearly Polarized IR Spectroscopy*. Книгата е предназначена преди всичко за специалисти по инфрачервена спектроскопия, както и за тези, работещи в областта на структурния анализ, за специалисти по физика и химия на твърдото тяло, за докторанти по химия, физикохимия, органично материалознание. Главите от книгата, разглеждащи структурите на аминокиселини, пептиди, рибонуклеинови и дезоксирибонуклеинови киселини, са адресирани и към специалисти по молекулярна биология.

КНИГА НА ДОЦ. НИКОЛАЙ НЕЙЧЕВ Е ОТЛИЧЕНА В КОНКУРС ЗА НАУЧНИ ИЗДАНИЯ В РУСИЯ

Руският превод на монографията на нашия колега доц. д-р Николай Нейчев *Таинственная поэтика Ф. М. Достоевского*. Екатеринбург: Издательство Уральского университета, 2010 г., бе номинирана в раздел „Литературознание“ и отличена с грамота на Третия далекоизточен регионален конкурс за издания на висшите учебни заведения „Университетская книга – 2011“. В конкурса, проведен в края на 2011 г. във Владивосток, Русия, участваха повече от 250 заглавия от различни области на научното познание.

ДОСТОЕН УЧЕН

Проф. д-р Асен КАРТАЛОВ

На 15.1.2011 г. от 14 ч. в VI аудитория на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ се случи едно изключително значимо, забележимо, светло, слънчево, лъчезарно събитие... Само по себе си то беше толкова силно и ярко, че без каквито и да било допълнителни и спомагателни усилия, без всякакви шумни реклами ще се проектира трайно в градивната, възходящата научно-образователна история на Университета. Събитието е в света на пловдивската университетска наука. То ме впечатли много властно и категорично и породило в мене най-малко две основни, преобладаващи състояния – мълчание или говорене.

Мощното духовно излъчване ме опияни, омагьоса ме толкова силно, че неусетно ме въведе в пълно безмълвие, в дълбоко, съдържателно, говорещо мълчание, изразяващо се в благоговеещо уважение и преклонение към Науката, радост и възторг от нейните сполуки...

В безмълвие бях само няколко дена. Все едно, че нищо не се е случило, за което си струва да се говори, да се изрекят добри думи. Това състояние не продължи дълго. Беше почти мигновено. Усетих, че то не е леденото мълчание на завистта, и се зарадвах, успокоих се. Убедих се, че мълчах не от черна и злобна завист, а от прекалено силна радост, която бях безсилен да изговоря с немощното си слово... За големите неща се говори трудно. Те говорят сами по себе си и като че ли не е нужно да бъдат подписвани, възхвалявани и рекламирани с думи. Но въпреки това в мене изригна силно желание и за говорене. Силно напиреха мълчаливи, неизречени думи, които „искаха“ да бъдат озвучени и изказани... Нямах покой в желанието си да ги изрека. Успокоих се, след като ги изрекох почти вулканично пред трима случайно срещнати мои приятели – проф. д-р Драгия Иванов, доц. д-р Кирил Гавазов и гл. ас. д-р Румяна Бакалска. Все още не съм споделил радостта си, възхищението си към твореца, към героя на трогателното събитие. Изпитвам необходимост да го сторя не защото самият той се нуждае от това. Той обича уединяването и творческото усамотяване. Предпочита да живее незабелязано. Скандално шумният живот не му е присъщ, защото у него преобладава ученият, а не самолюбивият самохвалко, ненаситен, жаден за слава и известност...

Искам да изкажа добри думи за него. Но се съмнявам дали го правя за него, или за себе си. Дали не се плаша от забравата и ми се иска да напомня отново за личността си?! Говоренето за него не е ли само повод да кажа добри думи и за себе си? Страхувам се от самолюбието си. Искам да избягам, да се спася

от него. Изглежда, че съм безсилен, щом желая да говоря пред другите хора за сполуките на приятеля си, вместо да го поздравя лично, в лична среща, в личен разговор – тихо и безшумно... Изтласкано и потиснато в подсъзнанието, самолюбието не умира. То е живо и понякога неочаквано, изненадващо се освобождава от контрола на разума, изплува и оказва скрито влияние върху мисленето и поведението на човека...

Вероятно сега несъзнавано се случва това и с мене. Случва се, защото в говоренето за моя колега и приятел започвам със себе си, макар и съвсем скромно и незначително.

Ще започна с пиенето на кафе като „форма на общуване“ с колеги и приятели. Изживях живота си, без да усещам необходимост от пиене на кафе. Пия го през „последните“ пет-шест години, сутрин, по един път на ден. Идвах в университета един час порано преди започването на редовната ми лекция. Бързах не заради самото кафе, не го пиех самоцелно. Пиенето му не беше физиологична, стомашна необходимост, а необходимост на душата. Пиех го заради общуването с приятелите, със сродни души, с хора, с които имам сродно духовно излъчване. В общуването си с тях споделях чувства и мисли за съкровени и трогателни неща, освобождавах се от прекалено, излишно вътрешно напрежение, изпълнено с тревога и безпокойство, и се зареждах с друга енергия, която ме правеше по-живен, по-активен, по-огнен. През работния ден извършвах работата си с лекота и любов, не се изморявах, защото я преживях като наслада и удоволствие...

Случвало се е понякога някоя сутрин да не се състои общуването. Изживях го с чувство за някаква незадоволеност, за нещо пропушено. Усещах някаква недостатъчност, непълнота. Убедих се, че сутрешното ми общуване с приятелите се бе превърнало в относително трайна морално-психична необходимост. Потребността е усещана за нещо, без което човек не може. Тя се включва в начина на човешкия живот.

Проф. Асен Карталов

Когато не бързах, оставах и си поръчвах кафе, пиех си го бавно, без да се смущавам, че съм сам, защото чувствах, че когато съм сам, съвсем не съм самотен. Не бях самотен, понеже мисловно продължавах да общувам с приятелите си. Тях ги нямаше само физически, пространствено – духовно те бяха с мене.

От усещането за самота ме спасяваше и умението да общувам със себе си, тъй като в много отношения и посоки съм си самодостатъчен... Изпитвах удоволствие да бъда сам. Но не можех да се наслаждавам дълго време на това, понеже към мене се приобщаваха едни или други колеги, изпитвах някаква необяснима необходимост да общувам с мене, да бъдат заедно с мене, дори и да не разговаряхме постоянно, дори и краткото говорене да се сменяше с дълги паузи мълчание. С духовно близки хора си позволявах и да помълча, защото те разбираха смисъла на мълчанието ми...

Пенсионер съм от 2000 година. Почти десет учебни години продължих да работя на трудов договор като преподавател по философия. Тази учебна година е последната в моя академичен, професионален живот. В първия учебен ден на последната ми учебна година благодарих за прекрасното разбиране и щедростта на проф. Дора Левтерова, изкарала два успешни мандата като декан на Педагогическия факултет, в който премина професионалният ми живот като преподавател през последните двадесет години – от 1990 до 2011 година. Благодарен съм и на ректорите проф. Никола Балабанов, проф. Огнян Сапарев и проф. Иван Куцаров, които ме ценяха и разбираха. Благодарение на тяхната академична щедрост аз имам редкия шанс да натрупам 50 години преподавателска дейност. Прекъс-

вам любимата си работа по собствено желание. Смятам, че е подходящо времето, когато навлизам в осемдесетгодишната си възраст, да слеза от коня сам, без приятелска помощ и подкрепа, да слеза тогава, когато съм все още на собствения си връх, а не долу, в подножието...

Разделям се с моя Университет с чувство на лека тъга. Но има ли нещо по-красиво и по-възвишено от тъгата? Нали тя е най-същинското, най-съкровено и най-трогателно човешко чувство. Нали тя е признак на мъдрост. Тъжен е мъдрецът, а не глупакът...

Разделям се, но не го напускам, не си отивам от него. Отдалечавам се само физически, пространствено. Духовно си оставам завинаги в него. Всеки ден отново ще идвам да си пия сутрешното кафе, защото тук изживях професионалния си живот. Тук са моите приятели. По местоживее не ямам приятели, имам съседни. Приятелите ми са в Университета. Докато се движа, ще идвам, за да продължа общуването си с тях. Ще се опитвам да го правя, понеже животът не е само работа, но и общуване с духовно близки и сродни хора, каквито са приятелите...

При раздялата си в морален план ми се иска да споделя нещо дълбоко съкровено и честно. Искам да се знае за какъв се мислех самият аз.

Аз не бях учен, защото в общоприетия, традиционния, класическия смисъл философията не е наука, тя е повече философия, отколкото наука.

Тя е нещо повече от науката... точно, тя е нещо друго... Като нещо друго, тя е състояние на духа, синтез и същност на културата, най-общ начин на мислене, дори и начин на живот...

Не съм и философ. Никой извън университета не ме е търсил, не е имал необходимост от мене като философ. В реалния си живот, при определени случаи и ситуации хората имат нужда от лекар, стоматолог, психолог, психоаналитик, адвокат, учител, биолог, физик, химик, математик, информатик, филолог, историк, икономист, финансист, счетоводител, шивач, общуващ, часовникар, дърводелец, автомонтьор и т.н.

Не съм философ, защото всеки човек е философ. Философстването не е професия, не е занаят. Всеки философства. Има не само различни типове, но и различни степени на философстване. Има житейско философстване – първично, елементарно, синкретично. Има профилирано (специализирано, диференциално) философстване, което е в рамките на мисловно-понятийния свят на отделните науки. Съществува разбирането, че всяка наука е и философия за себе си, сама по себе си. Тя има

собствена, специфична философия – философия на природата (физика, химия, биология), философия на математиката, философия на правото, философия на изкуството, философия на историята, философия на езика или на езикознанието и т.н. Най-високата степен е интегралното, общото философстване, което е аналитико-синтетично мислене в цялата система на човешката култура.

В професионален план аз се опитвах да бъда един добър преподавател по философия. Дали съм успял, ще го кажат само онези хора, на които съм преподавал. А те не са малко. Мнозина от тях работят в нашия университет като преподаватели – доценти и професори.

Силата ми е в преподаването. Аз съм силен, почти харизматичен преподавател. Впечатлявам, разпалвам, очаровам и пленявам магнетично любознателните студенти. Вероятно това ми е призванието. Имах възможност да го проверя и да се убедя в 50-годишната си преподавателска работа. Това, което току-що самохвално казах за себе си, не е измислено от мене. Казват ми го студентите, и то след като съм престанал вече да им преподавам. Казват ми го свободно и непринудено. Търсят ме за общуване. Почти всички си записват и знаят личния ми телефон. Сам съм, но не съм самотен, защото зная, че те ме обичат. И аз ги обичам. Обича ни е взаимна...

Да, наистина аз бях предимно преподавател. Дори и книгите, които успях да напиша, не са самоцелни. И те са свързани с преподавателската ми работа. Те обслужваха тази работа, бяха подчинени на нея. В тях аз разработвах теми, които бяха от тематичното съдържание на лекционния ми курс по философска антропология.

Но усещам, че се поуявякох, прекалих да говоря за себе си, подчиних се, поробувах на самолюбието си. Колко смешно, дори грозно. И за да не продължите да ми се смеете, нека се върна към темата, с която започнах това разказване. Съдържанието и същността на тази тема е едно събитие, сътворено от един достоен и талантлив учен.

Понеже преживях последната си академична учебна година, аз не пропусках нито ден общуването си с приятелите. Всяка сутрин ги посрещах в кафенето от дясната страна при влизането в двора на Ректората. През същия двор, също почти всяка сутрин, бодър и свеж, преизпълнен с мощна енергия и със силно духовно излъчване, преминаваше висок, строен, със спортна фигура и артистична осанка колега и приятел. Той се движеше тихо, без да се вглежда вяло и вдясно, без да се спира и впечатлява присъстващите, за да бъде забелязан. Винаги

умерено забързан и почти делови, с магнитна устременост се насочваше към сградата на Химическия факултет. Личеше, че бърза заедно с потопа в любимия и загадъчния свят на своята наука, на своите изследвания. В света на Химията той се чувстваше най-добре, беше със себе си и в себе си, намираще уют и динамичен покой на духа. Само в научното си търсене ученият успокояваше неспокойния си творчески дух. При преминаването няколко пъти ме забелязваше и ме удостояваше не само с топлия си поглед, но и с доброжелателния си приятелски поздрав.

Една сутрин се спря и ме покани на 15.XI.2011 г. от 14 ч. в VI аудитория на Университета. Не уточни за какво става дума, какво ще се случи на това място и в това време. Бях много трогнат от специалното внимание, понеже беше жест на уважение. Обещах му, че ще бъда при него и с него в точния ден и час. По-късно той ми

двете неща, а професора го поканих да ме придружи, да изпитае заедно удоволствието от присъствието на една блестяща, професионално превъзходна защита на дисертация за „доктор на химическите науки“.

Събитието, което ме трогна, разтърси ме толкова силно и дълбоко, започна с присъщата академична деловитост и точност. Залата беше препълнена с елитна, високо интелигентна публика – колеги, преподаватели, приятели и близки на дисертанта. В пълния си състав научно жури от 7 хабилитирани специалисти заемаше местата от първия ред. Зад него се разполагаше Факултетният съвет на Химическия факултет. Пълно мълчание, прекъсвано от тихи разговори. Публиката беше в приятно очакване на някакво таинство, на свещенодействие. Всичко беше много интересно, дори забавно и красиво. Най-интересното нещо беше самият дисертант. Той излъчваше умерен и съдържан академизъм,

тет доц. д-р Илиян Иванов извести началото на дисертационната защита и прочете кадрови и професионална справка за академичното развитие на доц. д-р Стефан Стаматов. Непосредствено след това, със затанен дъх, прикована, почти опиянена и омагьосана в мълчание, публиката изслуша блестящото слово на доц. д-р Стефан Стаматов, в което той много точно, богато и съдържателно запозна присъстващите със съдържанието и основните научни – фундаментални и приложни, приноси в дисертационния си труд. Дисертантът ни въведе по един вълшебен начин в дебрите на своите плодотворни научни търсения, изследвания и открития с едно изключително елегантно, изящно, красиво говорене. С голяма лекота и артистичност той говори един астрономически час, показвайки завидно, оригинално, творческо, евристично мислене.

Говоренето му по темата на неговото научно изследване беше една превъзходна игра. Стаматов си играеше, защото е проникнал дълбоко и с нужната широта в същината на изследователската си теза, познава до съвършенство интимната същност и структурната архитектура на научната област, в която е насочил своите търсения. Великолепният аналитико-синтетичен и евристичен начин на мислене и говорене ми напомни отново тезата на гениалния немски философ Кант, че една или друга човешка дейност става съвършена, когато се превърне в игра. В научното си изложение доц. Стаматов не се измъчваше. Той ликуваше и играеше. Това беше игра на мисленето, на духа. Говореше сериозно, в безупречен, извисен академичен стил, вътрешно се радваше, преживяваше тържествено научните си сполуки и създаваше впечатлението за абсолютна простота и обикновеност на всичко, което ставаше във всеки миг на това велико тържество на науката, на победния възход на човешкия дух. Доц. Стаматов ни потопи в красивия свят на химическите процеси и явления, на връзките и зависимостите, на чудните и загадъчни химични структури, на взаимодействията и метаморфозите, на хармонията, на живата динамика на химическия синтез. Той показа не само познавателната сила, но и красотата на химията като наука. Всичко, което дисертантът правеше, прозвуча като една грандиозна симфония. Присъствахме на един красив спектакъл, който задоволи и потребността ни от естетическа наслада. Това беше и един класически урок по приложна логика. Впечатли ме прецизната координационна и субординационна, хоризонтална и вертикална подреденост

Доц. СТЕФАН СТАМАТОВ

завършва ПУ през 1969 г., където работи от 1974 г. Защитава кандидатска дисертация през 1976 г. Специализира в СССР през 1981 г.; от 1983 до 1985 г. е координатор на съвместни проекти с Московския държавен педагогически институт и Института по органичен синтез към Латвийската академия на науките. От 1990 г. е доцент. През 1998 г. е гост-професор към Шведската кралска академия за инженерни науки в Стокхолм; през 1999 г. е гост-професор към Шведския институт; от 2000 до 2004 г. е гост-професор към катедра „Органична химия“ на Университета в Стокхолм, назначен от Фондацията за стратегически изследвания към Шведската кралска академия на науките. Член е на наши и международни научни организации. Работи в областта на регио- и стереоспецифичен синтез на липидни медиатори. Автор и съавтор на множество научни публикации и седем патента.

Доц. Стефан Стаматов

напомни втори път за поканата си. Беше поръчал и на други наши общи приятели да ми кажат. Напомниха ми за това проф. Драгия Иванов и гл. ас. д-р Никола Николов. Успохових ги, че няма да забравя, бях си записал дори в бележника.

Дойде времето. Беше 15.XI.2011 година. При всяко положение бях решил да бъда в точното време на точното място. Намирах се в неблагоприятна ситуация. Същия ден с мене се случиха три неща – едното беше случайно, а другите две – по необходимост. Случайното беше, че боледувах от грип. Второто нещо се състои в това, че всеки ден аз прибирам малката си внучка от училище, а третото е традиционното ми общуване с проф. Златко Стоянов от Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, който идва всеки четвъртък за редовната си лекция със студентите от специалността „Политология“. Организирах се и подредих

придаваше особена тържественост на настроението в залата. Дисертантът стоеше прав пред публиката и се радваше. Той беше неповторимият, артистичният, очарователният, обаятелният доц. Стефан Стаматов, някогашният студент по химия в ПУ „Паисий Хилендарски“, сегашен преподавател, на когото съм имал щастието да преподавам философия през студентските години. С професора от София бях седнал на първия ред в дясната половина на залата. Стефан ме забеляза, кимна ми и се здравирахме. Запознах го с придружаващия ме професор.

Сред елитната част от публиката бяха авторитетни и престижни представители на академичното ръководство на Университета. Стефан беше удостоен с личното присъствие на ректора доц. д-р Запрян Козлуджов и помощник-ректора Румен Киров.

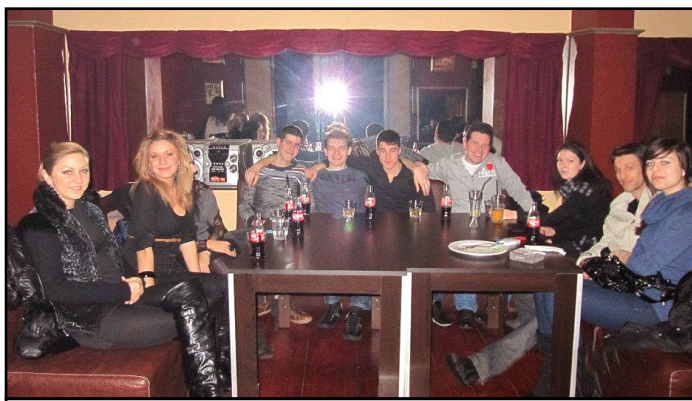
Деканът на Химическия факул-

ТАТЯНИНДЕН – ПРАЗНИКЪТ НА РУСКИТЕ СТУДЕНТИ

Гл. ас. д-р Милена СТОЙКОВА

На 25 януари 2012 г. в клуб „Спайдър“ (ул. „Ф. Македонски“ №29) се проведе Вечер на руската музика в чест на студентския празник в Русия. На 25 януари 1755 г. действителният таен съветник, фаворит на императрица Елисавета Петровна, покровител на науката и културата, Иван Иванович Шувалов връчва Устава на ново учебно заведение в Москва на императрицата, за откриването на което настоява самият М. В. Ломоносов. Така денят на св. мъченица Татяна се смята за деня на основаването на Московския държавен университет (МГУ) и много скоро се превръща в студентски празник, популярността на който придобива общоруски мащаб.

На руската дискотека дойдоха бивши и настоящи студенти от специалностите с руски език,

Студенти от Пловдивския университет, празнуващи руския „8 декември“

от курсовете по руски език, заедно със свои приятели и познати.

Д-р Надя Чернева, директор на Центъра за руски език и култура, поздрави присъстващите и благодари на всички участници в Коледния благотворителен базар. Тази година студентите от специалностите „Руска филология“, „Български език и руски език“, както и курсистите, изуча-

ващи руски език, приготвиха по рецепти от руската кухня блинчици с мед, пелмени, пирожки със зеле, с картофи, с мармалад, сладък колбас, риба в специален сос, сладкиш със стафиди, предлагаха ароматен чай от самовар с руски шоколадови бонбони и сладки гевгечета към него, както и рецепти, избрани от „кулинарите“.

Събраната сума беше преведена по банковата сметка на Дома за деца в неравностойно положение „Олга Скобелева“ в Пловдив.

По инициатива на самите студенти през април ще се открие Великденски благотворителен базар с изделия от руската кухня.

Д-р Чернева благодари на всички за съпричастието, за отзивчивостта, за ентузиазма и готовността да участват в реализирането на благородното начинание, което ни прави по-добри и по-силни.

Три часа младите хора се забавляваха, като си поръчваха разнообразна руска музика. На тръгване си пожелаха „Ни пуха, ни пера“, тъй като много от тях на следващия ден имаха изпит. Все пак сесията не може да е пречка за празнуване!

➔ От стр. 17

и взаимна съгласуваност на основните понятия в понятийната система на дисертационния труд.

От всичко, което чух и видях, аз буквално онемах. Не бях в състояние веднага да говоря. Усещаш се безсилен в устното си слово. А имах намерение да направя изказване, не по темата на дисертацията, защото не съм специалист. Щях да кажа няколко думи за доц. Стаматов като личност и учен. Винаги съм знаел, че той е един надежден и плодотворен учен. Не отидох на защитата му, за да проверя това, за да се убедя и разсея някакво съмнение. Бях на защитата му не защото се съмнявах, а тъй като бях уверен, че ще преживея един красив празник на човешкия дух, на творческия разум на човека.

В нашия университет има много способни, дори талантлив преподаватели и научни работници. Но учените са сравнително по-малко. Те са рядкост. Един от тях е доц. Стефан Стаматов. Малко са учените, които правят националната и световната наука. Не е лесно на човека да бъде учен. Това е призвание. Учените са откриватели на нови истини в науката, на нови понятия, принципи и закони, концепции и теории. Някои от тях са водачи на научни направления и школи, основатели на отделни науки.

Всеки учен е уникален. Трудна е каквато и да било типологизация

на учените. Но както има типологизация на личностите, би трябвало да е възможна и типологизация на учените. В света на науката условно се говори поне за четири типа учени – организатори, експериментатори, генератори на идеи, теоретици... Има учени, които носят в себе си характеристиките на всички типове. Такъв учен е и доц. Стефан Стаматов...

Радвам се на възходящото му творческо развитие. Университетът ни би трябвало да се гордее с такива учени като него. Той е и великолепен преподавател. Учудвам се защо е все още доцент. Нужно е да бъде избран веднага за професор, както с пълно основание предложи и един от рецензентите на неговата дисертация – проф. Г. Папанов.

Бавно, нормално или бързо е професионалното развитие на доц. Стефан Стаматов? В творчески план, като творческа личност, като учен той показва едно нормално, дори динамично развитие. Сравнително „по-бавното, закъсняващото“ му развитие е в придобиването на званието „професор“. Това, че той става доктор на науките едва сега, когато е почти на 64 години, за себе си го обяснявам поне с две причини. И двете се крият и произтичат от спецификата и прекалената уникалност на неговата личност...

Първата причина е в мащабността на личността му. Тя е толкова

голяма, че не може да се побере в никакво звание. То е тясно за нея. Личността му пропуква званието, задушаваше се, принижаваше се, не се чувстваше спокойно в него. Личността на доц. д-р Стефан Стаматов притежава висока собствена стойност. Силата и тежестта на тази стойност не е нужно нито да бъде създавана, нито подсилвана или допълвана със „силата“ и на званието. Стефан винаги се е самоидентифицирал с личността си, а не със званието. Личността е определящата, а званието е производната величина на човека. То не променя личността му, не му дава по-качествена личност...

Втората причина, която пак е свързана с личността му, се състои в това, че за Стефан Стаматов на преден план е правенето на наука, а не придобиването на едно или друго академично звание... Той не мечтае, не бърза за звания и титли. За него науката не е средство, а цел... смисъл на живота му. Правенето на наука е негов начин на живот...

Мисля, че докторската защита на доц. Стефан Стаматов трябваше да се снима като документален филм. Тя е значимо събитие в научноизследователската, в творческата история на Университета. Филмът да се показва на студенти и най-вече на докторанти. Усещам, че ние нямаме достатъчно развито чувство за историзъм. Не ценим в нужната степен

успешното, гравидното, възходящото развитие на Университета в миналото. Казано е – „улови мига, не пропусай мига, живей в мига“, но то е в смисъл, че трябва да ценим мига, да го изпълваме със съдържание, със събития, с качествен живот. Това съвсем не означава, че трябва да живеем само сега, да забравяме какво е било вчера и да не се вълнуваме какво ще бъде утре.

Познаването, помненето на доброто минало ни дава самочувствие, за да крачим уверено към бъдещето. Време е да се открие Музей на Университета. В него документално да присъстват най-ярките личности – преподаватели и учени, най-значимите артефакти и събития. Историата на един университет е не само многовековната възраст на университетската сграда. Тя е история на неговите личности. Иначе ги обричаме на забрава. А забравят ли се личностите, нямаме ли памет за тях, обричаме на забрава и славното минало на самия университет. В миналото на един университет има и слънчеви, и сенчести събития. В университетския музей си заслужава да има документи за всички слънчеви, светли, гравидни събития... Само тогава студентите ще се гордеят, че се учат в един древен университет, със славни традиции, с дълбоки, здрави и трайни корени на един непрекъснато извиващ се академизъм.

СТИХОТВОРЕНИЯ ОТ МАРИЯ КАРАМАЗОВА*

Ако няма да те има

Ако утре няма да те има
във ръцете ми от шума и от пепел,
ще изпиша и последното си име
(от четир'десет и трите) в портмонето.
Там в забрава ще лежат,
но ще помнят своя притежател:
аз ще легна в розовия ти креват,
безименна, със тежест на мечтател.
От утрото ще срежа къс утроба,
в която да се свия като бебе.
Ще съм тиха. Ще мълча като отрова
над надвисналото страшно бреме.
Ще мълча, ще пуша, ще се моля
да бъда клетка, ивица от мисълта ти,
ще откъсна цветен сън от твойто ложе,
за да те сънува пролетта ми.
И ще спра навеки да наричам всичко,
ако тръгнеш утре, ако няма да те има.
Ще остана тук и ще броя растящите си бръчки.
Ако тръгнеш... ще изтрия и последното си име.

Ще си поплача, мамо

Днес ще си поплача, мамо,
ще свия своето лице във пликче.
Какво от туй, че уж сме хора,
живеещи на прага на безличие?
Ще пръсна малко сол над моя град –
да се ядоса още, ако може, зимата –
и после ще извия с тътена на този глад,
който ни е преизпразнил. И в умората
на голите дървета ще потърся
гнездото, от което се излюпих.
И миг преди да почна пак да ръся
от гърдите перушина, снежни пуканки,
ще си отплача и последното човешко,
което е полепнало по мене.
Какво като светът е бял и в зимни дрешки,
щом няма време за летене?

Спасение

Очите ми са снежни лампиони –
от сняг-скрежинки се измислих.
Във тях втъкала съм закони
и може би си станал първогрешник.
Скрижалите ми са червено-глинени,
до кръв прободени от наранена гордост.
От тайната, че вчера имах те...
без никакъв оттенък на фриволност.
Във своята (из)мисленост съм скрита,

за да се опазя от лъчите ти.
Защото ме разтапяш и ме скиташ
и май се преоткриваме... мъчително.
А сякаш искам да вървиш по върховете ми,
без страх от вятър и сражения.
И щом пред теб развея ветрилата си,
от Тайната ще си родим Спасение.

Докосване

Докосваш ме със лунния си лъч –
играем си на криеница с камертона.
Увехнал в слънчевия полукръг,
денят простена и последната симфония.
Докосваш ме със синкава коприна,
преди да се пробуди тъмнината –
душата ми е черна балерина
и танцува в езерото си греховно-свято.
Докосвам те по трите ти клавиша:
там, където стъпя, избледняваш.
Преди изгрев не разцъфват вишните,
а градините ти бели са до ослепяване.
По вените ми пропълзваш да ме стигнеш
и стълбица изграждам до небето.
Денят е тънка ивица затишие,
преди да се огънат всичките тепета,
преди да прозвъни увехналият полукръг,
във който стене и последната симфония.
Играеш си със нежния ми бледен лъч
и до черен сърп изви се камертонът.

Подреждай ме до всичките си грешки...

Подреждай ме до всичките си грешки,
на рафта с глупавите си постъпки.
Какво от туй, че ще ме срещаш,
незавършена като любовна тръпка.
Ще плъзна по юргана от лъжите ти,
с които ме изплете да съм твоя,
и ще видя, може би в мечтите си,
как вдишваш от дъха ми по неволя.
Как блъска яростно сърцето ми,
как глупаво стоя на този рафт...
И искам да ме глътне в миг небето ти,
и искам да потъна в теб от раз.
Обхождай ме със всичките си грешки,
изтривайки последното ми име.
Убий страха, че ще ме срещнеш,
но с последния замах от шкафа събори ме!

* Мария Карамазова е отличена с Първа награда за поезия на литературния конкурс на вестник „Пловдивски университет“ за 2011 г.

СТУДЕНТСКИ ЛИТЕРАТУРЕН КОНКУРС ЗА ПОЕЗИЯ И ПРОЗА

Вестник „Пловдивски университет“ обявява конкурс за:

ПОЕЗИЯ – до пет стихотворения;

ПРОЗА – до три разказа. За всеки от двата раздела ще бъдат раздадени съответно по три парични награди.

В конкурса могат да участват всички студенти от Пловдивския университет, които не са по-възрастни от 35 години. Материалите трябва да бъдат напечатани в два екземпляра (на тях да са написани трите имена на студента, специалността и курсът, e-mail, както и телефон, ако желаете).

Крайният срок за получаване на творбите е 30 април 2012 година на адрес: Пловдив, 4000, ул. „Цар Асен“ №24, в. „Пловдивски университет“, или направо в редакцията (първата барака в южния двор на Ректората), всеки работен ден от 10 до 14 часа. Отчитането на резултатите ще бъде около 24 май 2012 г.

Наградените и някои от непремираните творби, направили добро впечатление на журито, ще бъдат отпечатани на страниците на вестника.

На преден план са двама от отличените автори в миналогодишния конкурс на вестника: Мария Карамазова и Калин Петров

Как започнах да научавам испански

Tu tranquila, no te preocupes*

Жанета МАТАНОВА

Tu tranquila, no te preocupes!

Това според мен е първото изречение, което научава всеки чужденец в Испания. Още първата седмица разбрах, че наистина не трябва да се притеснявам за нищо, защото тук не е прието. Притеснението е необичайно, то се избягва, не се говори за него, а от известно време подозирам и че е изчезнало. Затова и каквото да се опиташ да направиш, да объркаш, да се ядосаш, винаги насреща ти се появява някой, който с усмивка на уста ти заявява – Tu tranquila, no te preocupes!

Традициите са си традиции. След един месец обаче без никакво притеснение за нищо започнах да се притеснявам. Какво да правя, като не съм свикнала! Изглежда, и това беше част от адаптацията, от пълното внедряване в испанското общество – трябваше да забравя за Притеснението. Но нали съм свикнала да се съмнявам, не можех да повярвам, че съвсем е изчезнало, и тръгнах да го търся навсякъде из Сарагоса.

Потърсих го, когато си облягах входа на блока и по невнимание се опитах да отключа банката в съседство, но не, веднага бях информирана от служител там – ...

Потърсих го в магазина, когато детето ми случайно чуци буркан. Всички присъстващи побързаха да ме уведомят – ...

Потърсих го, когато се опитах на втория ден след пристигането си да говоря на развален испански с един куриер и му заявих, че „Yo no tiene Nie“ (То няма паспорт), разбира се, последва – ...

Потърсих го в институциите, в които всички чужденци се опитваме бързо да си подготвим документите, но и там...

Потърсих го в училището на детето ми, в опитите си да разбере как се адаптира – ...

Потърсих го в парка сред родителите, които наблюдаваха спокойно понякога опасните игри на децата си – ...

Колкото и да търсих обаче, отговорът беше винаги един и същ.

Изглежда, Притеснението е изчезнало наистина. Или пък толкова много не им се иска на хората тук да го има, че не смеят дори да го споменават.

*Спокойно, не се притеснявай!

Жанета Матанова е възпитаник на ПУ – завършила е специалността „Славянска филология“. Разказът, който ви предлагаме, е отличен в конкурса „Acerando Orillas“, организиран от Дома на културите в Сарагоса, Испания.

Сега, след два месеца живот в Сарагоса, още не съм се научила съвсем да живея без Притеснението, но съм убедена, че с много повторения местните може и да ме научат. От друга страна, какво пък! Защо ми е притрябвало? Сигурно е много по-лесно без него.

Така че оттук нататък спирам да търся и да очаквам Притеснението. Има време за всичко. Какво съм се разбързала за всяко нещо да реагирам емоционално – искам ли да стана част от това общество, или не? Е, ако наистина искам, то тогава – Tu tranquila, no te preocupes!

Росо а росо – Малко по малко, полека-лека

Скоро след като осъзнах, че вече ще избягвам Притеснението, се срещнах с друг елемент от фразеологичния свят в Испания. Очевидно беше, че всички в Сарагоса са убедени, че всичко ще се подреди в моя живот и ще стане именно „росо а росо“. Ето, нов проблем! Все още не бях успяла да се справя с дефицита на Притеснението, ами сега трябваше и да разбира, че е напълно излишно да се надявам, че нещо може да ми се получи веднага или да не ми се получи. Не, тук хората са убедени, че за мен шанс има. Просто не бива да се бърза. Какъв е тоя непрестанен стремеж на всички емигранти към бързината? Не – „росо а росо“.

Така започна преследването. Където и да отидех, каквото и да кажех, отново някой заставаше насреща ми усмихнат и ми заявяваше – „росо а росо“.

Не се притеснявай, „росо а росо“ ще научиш езика!

Не се притеснявай, ... ще свикнеш и детето ти ще започне да говори!

Не се притеснявай, ... ще намериш приятели!

Не се притеснявай, ... ще си

намериш работа!

Не се притеснявай, ... ще откриеш мястото си тук!

Как да не научи човек този израз! Как да не разбере, че има още един герой в обществото освен избяганото Притеснение, който определено се движи заедно с него. Този герой си има име, името му е „Росо а Росо“.

Ola – Здравей

Като затвърдих първите си изрази на испански, започна да ми прави силно впечатление още нещо. Тук хората, изглежда, много държаха на поздравите. Като погледнеш някого, дори да е непознат, и веднага получаваш усмивка, придружена от „Ola“. Отначало този акт ми действаше доста странно, защото в нашата държава е прието да се поздравяват само хората, които познаваш или с които се запознаваш. Скоро обаче разбрах, че не трябва да призовавам споменатия вече герой – Притеснението. Очевидно беше, че трябва да науча много добре всички поздрави на испански, защото непрестанно ги чувах, а и трябваше да ги употребявам. Дори да видиш някого няколко пъти в рамките на един час, той задължително ще ти каже „Ola“. Точно около темата с поздравите открих още една специфика. Трябваше да свикна да се целувам с хората още при първа среща. За разлика от България тук дистанцията се скъсява бързо. Още се запознаваш с някого и вече трябва да го целуваш, и то по двете бузи. Отначало на няколко пъти се дръпвах, когато някой рязко се навеждаше към мен, след като си произнесеше името, но скоро разбрах. Целувките са задължителни и силно препоръчителни, ако не

искаш да обидиш човека насреща. Така научих и думата „beso“ (целувка).

Речникът ми се разширяваше стремглаво! Изглежда, наистина „росо а росо“ ми помагаше и скоро щях да успея да проговоря.

Bar – Бар

Точно около откритието ми за Ola и Beso разбрах и друг важен момент. Трябваше, ако искам да имам контакти, така да разпределя времето си, че голяма част от него да запазя за престой в някое кафене. Защото улицата и кафенетата тук са важен социопункт. Именно там са всички, когато не са на работа. Почти не съществува ъгъл, парк или тротоар без барче. Където и да се намира, колкото и малко да е, винаги е пълно, винаги се чуват разговори, очевидно там се осъществяват контактите. И никога посетителите не биват притеснявани от персонала на заведението. Консумацията не е пряко свързана с престоя. Можеш да си стоиш колкото дълго си искаш, унесен в приятни разговори, никой няма да прибере полупразната ти чаша и да те наблюдава с интерес защо не ставаш вече. За мен това беше изненада. Приятна, разбира се. Не знам до каква степен е обвързана с безработицата или пък се дължи на социокултурните нагласи на населението, но този разказ не търси тези отговори. По това време разбрах, че също така не е обичайно да се оставя бакшиш на персонала. На няколко пъти закръглях останената сума, в съответствие с традициите в България, но винаги оставах неразбрана и ми се връщаше точно ресто.

Така вече знаех къде мога да срещна хората и да говоря с тях. Научих следващите думи в моя речник – calle, bar и parque (улица, бар, парк).

Cerrado por vacaciones – Затворено заради ваканция

Много скоро ми се наложи да разбера какво означава и този израз. Тъй като пристигнах в края на месец юни, се оказа, че мога да срещам и виждам население то на Сарагоса само през месец юли. Настъпи август и градът се изпразни. Един ден се събудих и осъзнах, че в града сме останали съвсем малко хора, и то предимно

Четирима студенти филолози изкачиха олимпийския връх

Димитрия ИВАНОВА

XIV олимпиада по морфология на съвременния български език, в която участваха студенти от всички филологически специалности, се проведе на 14.1.2012 г. Организатор на това единствено по рода си събитие бе Лингвистичният клуб „Проф. Борис Симеонов“ с научен ръководител доц. д-р Красимира Чакърва. Участниците в олимпиадата бяха приветствани от членовете на научната комисия: доц. Кр. Чакърва, доц. К. Куцаров и гл. ас. М. Павлова. Квестори на олимпиадата бяха членовете на ЛК.

В студения зимен ден студентите с усърдие се трудиha над теста, който съдържаха както затворен, така и отворен тип въпроси. За разлика от изпита по морфология олимпиадата е почти изцяло практически насочена.

На 18.1.2012 г. в 9. аудитория на Ректората се съ-

Победителите в олимпиадата по морфология с членовете на научната комисия

тоя церемонията по награждаването. На нея присъстваха участниците в олимпиадата, членовете на научната комисия и членовете на ЛК. Напрегатното очакване на резултатите най-накрая свърши и след кратко слово доц. Чакърва обяви победителите.

Бяха присъдени две трети награди: на Радка Паунова (БЕАЕ) и Мима Минкова (БЕИ). На второ място се класира

Милена Димова (СФ). С титлата „Морфолог на годината“ бе удостоена Веселина Василева (БЕРЕ), която получи своята награда от миналогодишната победителка Таня Пеева (БФ). За първи път тази година Тенчо Дерекювчиев връчи награда от името на бившите носители на титлата „Морфолог на годината“. Бяха съобщени и имената на онези студенти, освободени от изпит

по морфология с отлични и много добри оценки. Щастливите моменти от награждаването и обсъждането на работите на олимпийците бяха запечатани на снимки.

За съжаление, някои от задачите в теста затрудниха участниците. Особено сложни се оказаха въпросите, свързани с историята на граматиката, а кръстословицата отново беше препъникамък за студентите. Някои от теоретичните въпроси също останаха нерешени. Трудно беше за участниците и образуването на аорист и имперфект. От друга страна обаче, задачите, свързани с делене на думи на морфемни и с морфологичен анализ на изречение, явно бяха лесни за доста от студентите и им донесоха допълнителни точки бонус. Резултатите от олимпиадата са истинско доказателство за добре свършена работа както от студентите, така и от преподавателите.

➔ **От стр. 20**

но емигранти. Барчетата от предната тема се изпразниха, а съвсем скоро се сдобиха с надпис „Cerrado por vacaciones“...

По улиците настана странна тишина. По парковете изчезна испанският език. Колкото и да се опитвах, водейки детето си да играе, да открия някого, който говори испански, за да се уча да говоря, мисията ми се проваляше. Ден след ден се появяваха табелите – „Cerrado por vacaciones“...

На барчето до къщи – ...

На мебелния магазин – ...

На хранителния магазин – ...

На магазина за дрехи – ...

На барчето в парка – ...

Скоро „поко а поко“ разбрах, че през месец август Сарагоса е „Cerrada por vacaciones“.

Какво да се прави, нямаше как да се притеснявам – по споменати по-горе причини, така че скоро и моето семейство се отправи към Costa Dorada. И ние обяхиме „Затворено заради ваканция“... и отпътувахме. И ето изненада! Още с пристигането си до Салоу и Камбрил разбрахме къде всъщност

се е пренесла Сарагоса. Запознаеш ли се там с някого, и той се окаже от Сарагоса. Дори хората при първи разговор директно те питат – ти от Сарагоса ли си? Така отново се върнахме към предходните думи от речника ми – calle, bar, Ola, tu tranquila, roso a roso, но добавихме и нови, с доста приятна семантика – sol, mar, arena, playa (слънце, море, пясък, плаж), плюс няколко каталунски думи, разбира се.

Ето, че речникът ми се разширяваше и колкото минаваше времето, разбирах, че единственият начин да се впиша, да науча езика е да общувам с хората, да посещавам местата, които посещават и те, да слушам, да търся мостове. Защото има ли смисъл да сменяме държавата, в която живеем, ако ще продължим да съществуваме по същия начин, по който сме го правили и вкъщи. Има ли смисъл да търсим новото, ако не сме готови да го приемем. Има ли смисъл да вярваме, че искаме промяна към по-добро, ако нямаме намерението и търпението да я осъществим. Има ли смисъл да бягаме от нещо и след това

да си го пренасяме и реализираме на чужда територия, само че затворено в един наш си „микро-свят“. Така нито можем да получим нещо, нито ние можем да обогатим някого. Къде е контактът между културите? Къде е „глобалното село“?

Аз не искам да живея по този начин в Испания. Няма да си сложа сателитна телевизия, за да гледам българска телевизия само. Няма да търся българци в Сарагоса, за да си говоря само с тях на български и няколко години по-късно да разбера, че са останали единствените ми приятели и че сме си направили мини България, че се събираме само помежду си, за да ядем българска храна, да пием българска ракия и да слушаме българска музика. Не искам да оставя впечатлението, че не обичам страната си и традициите ѝ. Но не може това да бъде единственото, което ще ме прави щастлива на чуждата територия. По света има толкова много интересни хора, музика, традиции... И какво, аз да попадна в една мултикултурна среда и да не се възползвам. Искам да срещам вся-

какви хора, да ми разказват, да ми показват, да научавам... Защото избирам и ще избирам контактите си не според националността им. Какво значение има тя в сегашния свят? Единствено да носи определена култура и специфика и колкото повече се сблъскаш с различieto, толкова по-шарен ставаш и самият ти.

Преди две години, когато започнахме да мислим в моето семейство за емиграция, избрахме Испания сред многото възможности, които имахме, по искрено романтични причини – харесвахме испанската музика, испанската култура, испанското слънце... Тогава Испания вече се беше превърнала в непопулярния избор, а и сред езичите, които знаехме, не се подреждаше испанският. Толкова по-добре, щяхме да научим още един език.

И сега, когато вече сме тук, не съжаляваме. Ще бъде трудно, но знаем, че не трябва да се притесняваме, „Росо а Росо“ е с нас, а срещите с интересното „ново“ са всеки ден и ни правят малко по-различни, малко по-цветни.

ШАРЕНО ХВЪРЧИЛО

1677 ДУМИ СИМПАТИИ

Петър КРАЕВСКИ

Чух я случайно. Пътувах с автобус №44 към центъра на града, за да изпия една бира в „Дупката“ – барчето на университета. Събрахме се там поети, критици и обикновени литературни навлеци – все хора, изкушени от тънкостите на художественото слово. Една спирка преди Тунела, малко след колелото на Панаирни палати, тя се измуши от кабината на шофьора и задълба в главата ми като видия. Мелодиката ѝ бе в духа на италианското белканто, ритмът – не повече от три четвърти, темпото – нещо средно между Allegro moderato и Allegro ma non troppo, а тоналността – дискретен минор, който рефрено преливаше във възторжен и жизнеутвърждаващ мажор:

*Шарено хвърчило тича по небето
в този светъл час.*

*Някой е написал на това хвърчило:
„Теб обичам аз!“*

Припевът беше ефирен и обсебващ. Върволицата от думи се завъртя по гънките на мозъка ми като влакче в Дисниленд и започна да набира скорост – първи лупинг, втори лупинг, трети... Докато стигна до „Дупката“, вече танцувах в ритъма на „Шарено хвърчило“, все едно бях на четири бири.

– Охо, Петре, кога успя да направиш главата? – посрещна ме академичната тайфа и ми връчи първата халба.

– Не е от пиене. Чух една песен – рекох. – Странна композиция. Вие как го разбирате този рефрен:

*Шарено хвърчило тича по небето
в този светъл час.*

*Някой е написал на това хвърчило:
„Теб обичам аз!“*

Доц. Валдимир Янев от Катедрата по българска литература авторитетно се облакът на масата.

– Това е добър пример за очарователния нонсенс на българските естрадно-поетични мотиви – подхвана той, намествайки си очилата. – Предполагам, няма да възразите, че поантата на текста е в надписа: „Теб обичам аз!“. И точно тук се генерира проблемният дискурс на творбата.

– Проблемът на творбата е, че такава просто липсва – внесе

полемичност проф. Огнян Сапаринов, гуруто в специалността „Литературознание“. – Като чуя някой да римува „час“ и „аз“, безапелационно си правя пас.

Тильо Тилевич кимна в знак на съгласие. Главен редактор на университетския вестник, той бе особено чувствителен към римувашите си сътрудници, може би затова се бе утвърдил като поета на тишината. Тильо допълни чашата си с многозначително мълчание, което всички възприеха като добре аргументирана теза.

– Прав е Тильо! – продължи доцентът. – Другаде е заровено кучето. Проблемът е, че за да прочете посланието „Теб обичам аз!“, любимата на лирическият герой трябва да страда от мощно далекогледство, т.е. hypermetropia от порядъка на двайсет диоптъра. Не е ли това логически нонсенс? Е. Жена с такава зрителна мощ би могла да следи успешно метеорологичните балони на БАН, та дори и разположението на руските военни спътници. Тайните служби не биха пропуснали да я засекретят като важен елемент от националната сигурност. Ето защо строфите преднамерено са лишени от здрав разум за заблуда на противника. Независимо от тази дезинформация е допуснато известно изтичане на класифицирани данни. Става ясно, че секретната сътрудническа работи по високите етажи на ДАНС, защото нейният сърдечен протагонист ѝ праща любовен хабер с хвърчило.

– Вижте, значи – обади се Дейвид Дженкинс, който водеше лекциите по американска литература. – Аз мислим, че ако доц. Янев имало право, то ние, американци, не пропуснало било да инвестира в такъв жена-феномен. А вие пита се кой този „някой“ е? Кой написало е на хвърчило „Теб обичам аз!“?

– Любопитна подсказка, да – отново взе думата Валдо Янев. – Хвърчилото – оригинален опит за вербовка от ЦРУ. С малко повече въображение, можем да приемем песенния мотив като мигриращ в традицията на американския кьнтри уестърн. Удивително е как само в четири строфи проследяваме зараждането на връзка тип „Бони и Клайд“, но

Петър Краевски

осмислена в контекста на международното сътрудничество по сигурността.

– Стигате твърде далече – махна с ръка проф. Сапаринов. – Тази hypermetropia, в смисъл на далекогледство, се задълбочава с напредването на годинките и прераства в presbyopia. Двайсетте диоптъра са ясен знак, че женицата е на преклонна възраст. Тогава защо някой ще ѝ отправя любовната позивна: „Теб обичам аз!“? Очевидно става дума за богата реститутка, преследвана от геронтофил сребролюбец.

Смехът се смеси с глухия звън на халбите.

– Съществува алтернативна вероятност – реших да се разпиша и аз. – По-логично е да предположим, че жената има дамски превръзки с крилца и гони хвърчилата в простора, за да прочете някъде: „Теб обичам аз!“.

Смехът секна и настана неловко мълчание. Чувахе се дори пукането на балончетата в бирената пяна. Очевидно моите събеседници не бяха узрели за такъв искрен и по дилетантски безразсъден прочит на цитираната творба. За да спася положението, побързах да запълня тишината как да е:

– Неведоми са пътищата на любовта. И рекламата. Наздрависимо!

Всички надигнаха бокалите и отпиха. Бях единственият нехабилитиран в именитата компания, ако не брим онова симпатично „доктор хонорис кауза“, с което ме бе удостоил университетският вестник. Бях си заслужил титлата, то се знае, но тя си оставаше в сферата на приятелското намигване и взаимните симпатии. Може би затова се изживявах в ролята на дежурния

виночерпец – избивах латентното си чувство за малоценност с чести наздрависи. Те ми даваха утехата, че и аз дирижирам нещо на тази маса.

– В текста можем да открием и по-неочаквани послания – спаси ме от изолацията самият ректор доц. д-р Козлуджовски, литератор от най-висш ранг, който често изявяваше активна гражданска позиция в медиите. – Смесовото ядро е „шарено хвърчило“. Да се съсредоточим върху прилагателното „шарено“, в смисъл на „разноцветно“, т.е. „състоящо се от части в различни цветове“. Защо да не допуснем, че то е направено от разноцветни предизборни бюлетини?

– Ако наистина е така, това очевидно е на баба ни хвърчилото – не пропусна да се заяде доц. Янев, макар и с една премерено деликатна интонация. – А в крилатия лозунг „Теб обичам аз!“ вече се долавя очевидна логическа непълнота.

– Пояснете? – Козлуджовски прояви подчертан научен интерес.

– Поради политическото си късогледство лирическият герой не може да прочете надписа в неговата пълнота и цялост, а той е: „Не ме гледай така, българино! Теб обичам аз!“. Което доказва, че в направата на тази хвърчаща конструкция е било употребено дърво от натурален балкански кютук. С което анализът не свършва дотук. Ако продължим нататък, ще установим, че за да полети, шареното хвърчило има нужда от вятър. Това е вятърът на промяната. А той духа от Брюксел, т.е. от запад – северо-запад. Следователно шареното хвърчило уверено се носи в юго-източна посока и съществува опасност да се закачи на някое от истанбулските минарета. Турците, като знаят положението на бойната ни авиация, сигурно ще си кажат: „Вай, Аллах! Българите ни атакуват по въздуха с хвърчила!“, и като едното нищо ще свалят нашето шарено хвърчило с някой Ф-16, който им се намира под ръка. Това придава на хита „Шарено хвърчило“ ярък антивоенен характер, превръща го в зов срещу войната, в призив за подобряване на международно-

За новото и новаторското в Лингвистичния клуб

Таня ПЕЕВА

Началото на 2012 година е старт и за нова практика на Лингвистичния клуб „Проф. Борис Симеонов“. Става дума за серия от езиковедски срещи в университета, по време на които студентите и докторантите от формацията ще споделят пред широк кръг от слушатели свои идеи, становища и текущи изследвания, свързани с лингвистиката. Главната цел на инициативата е провокирането на колегиални дискусии, които ще са полезни за дебютантите.

Пръв в интересното и перспективно начинание беше студентът четвъртокурсник Петър Димитров (АФ). Той избра да разкаже на запалените филолози в 10. аудитория за създаването, същността и развитието на все още малко познатата, но набираща популярност в България млада наука – когнитивната лингвистика. В хода на изложението му възникна разговор относно

Част от членовете на Лингвистичния клуб

но превода от английски на български език на научните термини, с които си служи дисциплината. За опита си в това отношение и за срещаните затруднения разказа доц. д-р Св. Пачева-Карабова (МУ, Пловдив). В залата присъства и още един когнитивен лингвист – ст. пр. Цв. Луизова-Хорева (УХТ, Пловдив). Благодарение на неформалния си характер обзорната лекция беше максимално ефективна за аудиторията.

Това не е единствената иновация, с която може да се похвали клубът. На 18 януари в Заседателната зала на университета се проведе информационна среща за запознаване с дейността на студентско-докторантската организация. Гости на събитието бяха млади филолози от различни специалности. Част от тях се присъединиха към състава на Лингвистичния клуб след атрактивната презентация на Десис-

лава Димитрова (докт. по българска морфология, съпредседател на ЛК от 2011 г.), Маргарита Пеева (4. курс, АФ), Таня Пеева (4. курс, БФ) и Тенчо Дерекювлиев (докт. по българска диалектология) – те разказаха подробно и онагледиха с много снимки историята на формацията, показаха съвременния ѝ облик, запознаха присъстващите и с профила на големия български езиковед проф. Борис Симеонов. „Мисията на нашето сдружение е да осигури контакта и взаимопомощта между младите хора с научни интереси в областта на езикознанието“ – така коментира концепцията на организацията научният ѝ ръководител доц. д-р Кр. Чакърова.

Ръководството на ЛК „Проф. Борис Симеонов“ сподели, че винаги искрено се радва на новите попълнения, които са добре дошли по всяко време. За информация и контакти: <http://lingvclub.slovo.uni-plovdiv.bg>

➔ **От стр. 22**

то положение.

– Браво бе, колега! – удари по масата Младен Влашкин, виден литератор и критик, редактор на маститото списание за култура, единственият, който навремето не пожела да ми разпише студентската книжка с аргумента: „Колега, аз вас не ви познавам“. – Ако ще се гъбаркаме, може да открием в текста къде-къде по-абсурдни конотации – погладди брадата си той. – Още много може да се каже за въпросния рефрен, стига да направим семантичен разрез по отношение на глаголната температура. Тя се определя от „тича“, „написал“ и „обичам“. Да започнем с първия глагол – „тича“. Кой тича? Хвърчилото тича. Къде тича? По небето тича. Не се ли питате как и защо тича едно хвърчило по небесната шир? Що за конструктивни особености трябва да има то, за да извършва действието „тичане“, и то по въздуха, в „този светъл час“? Няма рационално обяснение. А необяснимото се приема с вяра. Повярвайте и ще

доловите вдъхновяващо сходство с онова „ходене“ на Христос по водата, когато Той възвестява, че наближава „този светъл час“ на Второто пришествие и Страшния съд. Неслучайно един енигматичен „Някой“ е „написал“ в светите книги извечното послание – човеко, теб „обичам“ аз, в смисъл „Аз“, Господ, „обичам“ тебе, грешника, и те въвеждам в тази благодат с помощта на едно шарено хвърчило, което „тича“ по небето като малко дете. Нужно ли е да напомням библейското: „Оставете децата и не им пречете да дойдат при Мене“ (Матей 19:14). Само детската чистота и любовта към ближния ще спасят този греховен свят...

И прочее, и така нататък, и все в този дух...

Диспутът продължи до обяд. Дойде време за следобедните лекции. Тайфата се разтури от само себе си. Тръгнах от „Дупката“ като зомби в делириум тременс. Рефренът все така се въртеше в Дисниленда на мозъчните ми гънки и нямаше никакво намерение да дерайлира. Ако си останех само с академични-

те заделки, сутринта ми щеше да е минала напразно. Хрумна ми, че мога да напиша разгромяваща статия за текстовите в българската поп музика. Те упорито се напъваха да минават за висока култура и донякъде успяваха на фона на откровената чалга. Всъщност – все тая боза. Не толкова резлива, но затова пък гъста и блудкава, с онзи типичен радомирски привкус от времето на социализма. Леле, как само щях да ги подрежда...

Потънал в мисли, тръгнах по „Иван Вазов“, свих по „Руски“, стигнах до Дома на младоженците и оттам – право в Енергото. Няма как, дори и една светла глава като моята трябва да си плаща тока понякога. Застанах на опашката и се отдадох на критически съждения. От мисъл на мисъл неусетно си затананиках:

*Шарено хвърчило тича по небето
в този светъл час.*

Някой е написал на това хвърчило:

„Теб обичам аз!“

Точно на поантата „Теб обичам аз!“ тя се обърна. Точно тя. Жената с главно „Ж“. Зеленоо-

ката красавица пред мен, която не смеех да заговоря от година насам. Живеехме в един блок, в един вход и си плащахме тока на една каса.

– Мен обичаш ти? – изтананика тя в слънчево белканто и ме хвана за ръката.

Излязохме навън. Седнахме на току-що боядисана пейка в градинката срещу Четвъртък пазара. И се целунахме. О, неочакван обрат! О, светъл час! Сърцето ми се затича по небето като шарено хвърчило, върху което грееше надпис: „Теб обичам аз!“. Едва сега схванах дълбокия, същностен смисъл на пъстрия рефрен. Литературните му качества нямаша абсолютно никакво значение. За мен цената му се равняваше на една целувка. Рефренът – целувка. „Хубав се оказа тоя текст, дявол да го вземе!“, казах си. Хубав, и то именно в качеството му на рефрен. Защото устните ни се сливаха отново и отново, и отново... Като в онези антични строфи на Катул за безбояна целувките, ако изобщо се сещате какво имам предвид.

Най-значимите научни открития през 2011 година

1. Земята има сестра. Благодарение на телескопа „Кеплер“ НАСА откри планета, която много прилича на Земята. Тази планета, наречена Kepler 22-b, е 2,4 пъти по-тежка от нашата и изглежда, че на нея може да има условия за живот. Ако там живеят „човеци“ с нашето тегло, те трябва да имат два и половина пъти по-малки размери.

2. Емоциите на пчелите. Изследване, публикувано в Current Biology, показва, че пчелите също могат да изразяват чувства като песимизъм, оптимизъм, гняв. Това от своя страна променя схващанията ни, че насекомите нямат способността да мислят и чувстват.

3. Всички носим по нещо от неандерталците. Учени от института „Макс Планк“ в Германия успяха да извлекат от костните останки на неандерталци генетичен материал и чрез сравнително измерване доказаха, че съвременните хора носят в себе си от 1 до 4 процента гени от измрелите си „братовчеди“. Учените смятат, че първите контакти между

неандерталците и хората от съвременен тип са били преди около 35-45 хиляди години в Близкия изток.

4. Ваксина, контролираща рака. Британски учени от Университета в Лийдс разработиха нова ваксина, която може да се окаже универсална за лечението на всички видове рак. Тя кара организма сам да атакува раковите клетки, без да уврежда здравите. Очаква се ваксината да бъде пусната в свободна продажба до 2 години.

5. Суперантияло. Суперантиялото F-16, което бе открито от британци и швейцарци, е способно да победи всички разновидности на вируса на грипа. Това може да доведе до разработката на универсална антигрипна ваксина.

6. Открит е генът на дълголетието. Учени от King's College London предложиха 8 генетични комбинации, които контролират изработването на хормо-

ни, свързани със стареенето. Те поддържат нивото на стероидния хормон дехидроепиандростерон – хормона на енергията. Този хормон се съдържа в човешкия организъм в най-големи количества между

20 и 30 години. С възрастта количеството му намалява и към 85 години остава едва около 5 процента от количеството на младини.

7. Неутрино със скорост, по-висока от скоростта на светлината. Това е в противоречие с теорията на Айнщайн!

8. Тайните на Вселената могат да бъдат разкрити чрез откриването на елементарната частица Хигс-бозон. Тя е с маса, 125 пъти по-голяма от тази на протона, и се предполага, че може да изясни произхода на всички останали частици във Вселената.

ДРУГИ ОТКРИТИЯ

1. Хапчета против напиване. Австралийски и американски учени изобретиха хапче, което позволява на човек да пие, без да се напива. Таблетката чудо избавя и от махмурлук.

2. Нов цвят на очите за 20 секунди. Технологията Lumineyes, създадена от доктор Грегор Хомер, биолог и основател на калифорнийската компания Stroma Medi, променя трайно цвета на очите. В основата на технологията е лазер, настроен на определена честота. Процедурата е безболезнена и според създателя ѝ е напълно безопасна.

3. Микрочип, който алармира за инфекции. В Колумбийския университет бе създадено портативно устройство за кръвен анализ, наречено mChirp. То е с размер на кредитна карта, открива СПИН, сифилис и други инфекциозни заболявания и е прецизно колкото досегашните скъпи болнични тестове.

„Пловдивски университет“

ЗАДАЧИ. ПЛАНОВЕ/ВЪСКАНИЦИ

1. Двама братя, Христо и Николай, членуват в шахматен клуб. Единият казва: „Всички членове с изключение само на петима от тях са момчета“. Другият казва: „Във всяка група от шесима членове има най-малко четири момичета“. Колко е броят на членовете в този клуб?

а) 6, б) 7, в) 8, г) 12, д) 18.

2. Група от 48 деца участва в едно пътуване. Между тях 6 имат точно един брат или една сестра в групата, 9 имат точно 2, а 4 имат точно 3. Всички останали нямат брат или сестра, участник в това пътуване. Колко е броят на семействата, имащи участник в пътуването?

а) 19, б) 25, в) 31, г) 36, д) 48.

ОТГОВОРИ НА ЗАДАЧИТЕ ОТ МИНАЛИЯ БРОЙ

Един слон ще пресуши езерото за една година! Трябва да се има предвид, че в езерото постоянно се влива вода, като за един ден количеството ѝ е два пъти по-малко от изпитото от слона!

Подготвил:

доц. д-р Георги КОСТАДИНОВ

Кандидатстудентски бисери от изпита по география

*В България има изключително много полезни изкопаеми. Тя е една от най-богатите страни на полезни изкопаеми.

*Дърводобивът е един от най-богатите изкопаеми в България, тъй като има многобройни високи планини.

*Кремиковският басейн е най-големият, в който има кафяви въглища.

*Изграден е газопровод по държавната ни граница с Турция.

*Кафявите въглища са разположени по билото на Стара планина.

*Уранът в България е от най-качествени, въпреки всичко количества от него се добиват в района на град Козлодуй.

*Нефтът се среща по Черноморието – Бургас, също така в София, Пловдив и други големи градове.

*Желязна руда се добива в Кремиковци. В момента там работят трети и четвърти атомен реактор.

*Нефтът е един от главните двигатели на модерната икономика, той притежава качества от доста други видове полезни изкопаеми.

*Повечето от находищата на полезни изкопаеми в България са в планинските и полупланински райони, равнините и низините.

*Полезните изкопаеми са разнообразни, секи от тях си има разнообразни по своему.

*Благодарение на полезните изкопаеми може да се отопляваме, също може да се използват за автомобили, трамваи, рейсове, дори и за влакове.

*Полезните изкопаеми имат високо използвано качество. Благодарение на тях енергията е многофункционална.

*Добивът на въглища е най-голям, защото териториалното разпределение на България е такова, че въглища има в изобилие и затова те са основният източник на енергия за страната.

*Добивът на руди също е значителен. Постоянно има работа и винаги има голям износ на желязо, злато и други метали.

Бисерите събра: гл. ас. Делян АНГЕЛОВ